

Anul XIV
Nr. 3 (455)
Sîmbătă
16 ianuarie
1971
8 pagini
1 leu

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Literatura de mîine

Un an a trecut, un altul a început, și e probabil că fără tradiționalul moment de retrospectivă (care colorează cu o pitorească subiectivitate lunile decembrie și ianuarie) nici n-am fi dat importanță faptului. Rîtmul literaturii nu concordează cu rîtmul calendarului. Ce va să zică un an în viața literaturii? A găsi caracteristici potrivite și tendințe specifice la fiecare 31 decembrie cere un efort pe care rezultatele concrete nu-l compensează. Uneori nici deceniul nu constituie o unitate de măsură suficientă. Dacă ne gândim bine, din 1900 și pînă astăzi, numărul perioadelor literare relativ unitare este cu mult mai mic de șapte. Pînă în 1919 nu se întîmplă încă un fenomen capabil să scoată din inerție lîncea atmosferă literară a începutului de secol (fiindcă bătăliile sămănătorismului, care umplu de larmă epoca, privesc prea puțin literatura); în 1919 intră în istorie o generație extraordinară, comparabilă doar cu aceea a lui Eminescu și Caragiale, și, cum e și firesc, ea creează o epocă la fel de extraordinară, ce se prelungește, cu unele schimbări de decenț, pînă în 1948; rîtmul pare a se precipita oarecum după această dată (de fapt de prin deceniul al patrulea se iveau semnele unei literaturi mai agitate) și cel douăzeci de ani care urmează se împart în două perioade distincte. Iată, în total, patru unități de timp în șaptezeci de ani. Se înțelege, acum de ce ultimii șase-șapte ani reprezintă o durată prea scurtă pentru a îngădui concluzii limpezi și de ce optimismul exagerat ar fi la fel de riscant ca și scepticismul exagerat; ca să nu mai vorbesc de acele (cum dese li) semnede de alarmă pe care le trag unii, de toate acele invenții de moment (proza onirică, poezia ermetică și confuză, critica lipsită de autoritate) care întretin liza unor discuții serioase, fiind în realitate pe cit de false pe cit de inutile. Ele denotă o necunoaștere a istoriei literaturii.

Singura întrebare tulburătoare pe care se cuvine să ne-o punem, cînd med-

tăm asupra literaturii de azi, este: cum va arăta literatura de mîine? Sau, mai exact: vor semăna cărțile anilor și deceniilor următoare cu acelea în jurul cărora s-au deslănțuit pasiunile noastre? Vor mai interesa ele și pe cei care le vor citi peste timp? Și nu mă refer doar la valoarea literaturii de azi; deoparte la idei, problemele, obsesiile și năzuințele ei. Să nu ne facem iluzii: o carte mare nu se scrie în fiecare an, uneori nici chiar într-un deceniu. E vorba, așadar, mai puțin de capodoperele noastre decît de acele cărți în stare să ne exprime fără să se perime deîndată cu generația care le-a produs a ieși din scenă, de acele cărți care constituie un semn de referință pentru timpul în care trăim. Întrebări dificile și esențiale, ce ne pot da o unitate de măsură mai reală și mai durabilă, o mai precisă conștiință de noi înșine.

A încerca să răspund la aceste întrebări într-un simplu articol ocazional ar fi o copilărie: fiindcă nu ne punem o întrebare număidecît spre a răspunde pe loc. Și, apoi, sînt sigur că întrebările cele mai necesare sînt și acelea al căror răspuns e o problemă de timp. Totuși o concluzie se poate desprinde de aici: și anume aceea că literatura de azi trebuie să investe în privarea mai constant și mai lucid spre mîine. Sîntem mult prea atenți la măruntela și trecătoare noaste palmi; să încercăm să deschidem ochii asupra viitorului și să ne confruntăm cu operele încă necrise; să transformăm competițiile efemere într-o emulație generoasă ce trace dincolo de barierele strîmte ale prezentului. E adevărat că numai ceea ce este actual durează; dar e la fel de adevărat că numai ceea ce durează își poate dovedi actualitatea. Să scriem azi cu gîndul la mîine. Iar cînd ne vom reîntîni, peste decenii, vom vedea ce a rămas.

Nicolae MANOLESCU

In pagina a 3-a:

Un eseu de Nichita Stănescu ILIADE, HELIADE...

Bătrînul învățător

Mi-a intrat în casă bătrînul învățător. A dat bună ziua și mi-a spus că s-a invitat singur, lucru care nu mai era necesar de constatat. Așa era. Nimeni nu-l invitase și nici prietenii nu eram. N-a fost învățătorul meu. I-am făcut însă un portret neștiut de el într-o pagină și s-a recunoscut într-o năvălă în care apăreau detalii cu totul întîmplătoare legate de persoana lui. A citit-o și el. Asta a fost demult. Cîcî ar fi exclamat pe uita satului:

— Cînd mama dracului m-a văzut pe mine cineva că am belit o iapă? Bă, Stane, auzi, cîcî m-am dus la Văgăuși și i-am dat la un cal cu parul în cap! Fir-ar al dracului de cal!

— Hai, bă nea Floreo, că nu ești dumneata ăla, cîcî i-ar fi răspuns acest Stan, care deși era țărăn și nu intelectual, înțelegea, se pare, sau auzise, că numele și întîmplările dintr-o povestire nu coincid obligatoriu cu ceva real.

Bătrînul învățător însă, devenise din acest punct de vedere mai rău decît un țărăn. Curiozitatea lui pentru idei abstracte se tocise prin lectura ziarelor iar amintirea unei instrucțiuni căpătate în școala normală i se șterse cu desăvîrșire din minte. Nu fusese un învățător cu vocație și nici măcar cu instinct, copilul nu-l spuneau nimic, dar fusese un om energic și hotărît și se străduie să umple, cu aceste merite, lipsa de talent pedagogic. Intr-adevăr, copilul din clasele lui învățau prost, dar veneau la școală de frica amenințării iar drumul din fața școlii și drumul de patru kilometri care duce la gară, dacă este mîngînit astăzi de pomii, se distorează lui. A făcut ce-a putut, a scos chiar copilul la săpă pe propriile sale pămînturi! Dar i-a scos și pe acele dealuri ale comunei care se surpau și în care a pus deasemenea pomii. Că a scos pomii au fost smulși nu era vina lui. N-o să stea acum să-i și pzească. N-o fi moșia lui!

Ideea de învățător, în sat, o intrupa el. Cel mai puțin învățător dintre ceilalți, prin inițiativele lui culturale, prin sîrbătorile pe care le organiza, folosind același limbaj verde, pe care îl folosea și în viața zilnică și în relațiile cu țărănii și care dacă făcea să se asocieze greu în mîntea conștienților săi ideea de învățător, care înseamnă ceva înalt, cu vocabularul acesta grosolan în schimb ciștiga teren și considerație o altă idee care nu va strica niciodată să se asocieze cu aceea de intelectual român și anume: ideea de activitate practică, de efort util, reînnoit consecvent. Intr-adevăr, nouă muntenilor, ne place să stăm de vorbă pînă ne dor fălcile, imaginația ne e bogată, plăcerea de a privi în sinea noastră caracterul celorlalți și a face apoi din asta o adevărată sîrbătoare e fără limite!

Dar drumurile noastre erau pline toamna și primăvara de noroie adînci și bălți în care puteai să-ți rupi, cîzînd, picioarele de la sold. Și cu toate acestea era satul nostru, deși aveam curți bine îngrădite, și ai fi crezut că puțin ne pîsa de ceea ce era dincolo de podișca fiecăruia. Dar nu treceam totuși prin el, și suiam pe dealul lui cînd ieșeam la cîmp? Cine punea umărul jos la roata căruții și biciuind caii scotea un urlet de și se zburlea pîrul, luînd în brațe căpătina roții s-o salte din cirmoaică? Urlet nu e cuvîntul care se potrivește cu ceea ce mi-a rămas în amintire. Nu era atît sonor acest răcnet, cît înspăimîntat, ca într-o ceață de vis în care groaza e însoțită și de indoiială: adică nu se poate să-mi rămînă căruța aici, să mă scoată altul și să ridă de caii mei și de mine. Mai bine li omor cu biciul. Și încordatele animale, simțînd arsurile cumplite ca niște fulgere pe spinările lor, se opinteau, gîfîind ca de apropierea morții, cădeau deodată în genunchi și în clipa următoare scoteau afară căruța aceea la care erau înhămați, și care

era infundată în ghiarele pămîntului. Cine să iasă cu lopețile și să umple drumurile degradate? Păi cine să iasă? Nimeni! Dar nu ne smulgea noroiul cînd ieșeam după amiezile în sat, deval, în zilele de lucru și de sîrbătoare, tălpile opincilor și ale bocancilor? E și ce dacă ni le smulgea? Nu le îngeleam la loc? Neputîndu-se adapta la acest joc complicat al pierderilor și al compensațiilor pe care îl cunoșteau atît de bine concetățenii mei, acest învățător care venise în satul nostru de pe undeva de la munte, căpătase cu timpul în felul lui de a fi un soi de îndirjire fără obiect care îi înveselea foarte tare nu numai pe țărănii, dar și pe ceilalți intelectuali ai satului, preotul, inginerul agronom, notarul... Îndirjire însă nefastă în activitatea lui pedagogică după cum se va vedea. Drăcuia, Fir-ar al dracu! Pe urmă a început să-i injure. Înjură: pe mîsa și pe tat-său. Pe urmă vocabularul i s-a nuanțat, cu adjective care priveau prostia, înapoieră, țigănia, dar totdeauna la alții și mult prea tîrziu, abia la bătrînețe le-a

In fiecare săptămîna
marin preda
răspunde la o întrebare

descoperit și la el. Prostu ăla de dă în gropi! Chioru ăla care am auzit că de timp ce e, se bate singur, crezînd c-o bate pe mîieră-ăia a lui! Mamelucu-ăla care... Cuvîntul mamelucu apărea des în conversația lui, Nu-l simpatiza propriu zis, nimeni, sau foarte puțin, dar intrînd fără să-și dea seama în viziunea de comedie umană, pe care țărănii știau că o joacă și care era propria lor viață, era și el prezent în conștiința și în discuțiile lor. Și-l însușiseră. Cu vîrsta începuseră să nu-l mai spună domnul, ci nea, iar el, băi, nea Vasile. „Tui mama mă-si, zicea, ce... mă-si e cu vremea asta, cit o să ne mai plouă în cap? Murim dracu înecați, ne la gîrla la vale, ca pe purceli! „Hai mă nea Floreo, că purceli înoată, nu se îneca ei”, zicea celălalt. „Crezi că înoată? zicea bătrînul învățător. Eu am auzit că chiar la academie, un academician a pus întrebarea asta: domnilor! Purcelul înoată? Și n-au știut ce să răspundă”. „Hai mă nea Floreo, că înoată!”

Astera erau dilemele intelectuale ale bătrînului învățător, care de fapt nu era bătrîn deloc, era verde, mergea drept și apăsat și nu-l durca nimic. Are, bineînțeles, televizor dar are și trei nepoate

— N-am venit cu mina goală, zice, și scoate o sticlă din buzunar. Am venit neînvințat

Nu zic nimic, fiindcă nu s-a purtat frumos cu un copil pe vremuri, l-a bătut degeaba, acum treizeci de ani.

Imi dau seama că e o durată de timp mai mult decît suficientă ca să prescrie orice păcat. Îl consider prescris. De-atunci s-au împlinit multe, a trecut peste destinele noastre un război și o revoluție. Bine că trăim. Să uităm. Bătrînul învățător a avut de îndurat, numai cerbia lui

l-a salvat. Ar trebui să am un sentiment de siguranță, știînd că printre noi trăiesc astfel de oameni cu vina tare. Și totuși... Nu zic că acel elev n-o fi fost vinovat, dar l-a bătut prea tare și răzbuțunător, jignit, el om mare, de fapt că un copil a pretins că știe el să rezolve mai bine decît învățătoarea, cutare problemă. Învățătoarea s-a dus la director, el era director, și l-a reclamat pe băiat, nepregătît și fără intuiție pedagogică. Ce i-o fi spus, că bătrînul învățător din fața mea, pe atunci în plină putere, a intrat în clasă și l-a bătut pe băiat cu pumnii și picioarele ca pe hoții de cai. Mă întreb cum se pricepe englezii să transforme aceste amintiri despre dascăli care i-au bătut odinioară în incintătoare și pline de umor revederi. Peseam că elevii nu păcătuiesc în fața lor prin lăudăroșenie și învățătorii lor prin nepregătire. Or fi avînd alte cursuri sau poate elevii or fi mai sportivi și or fi încaștînd loviturile ca la un fel de meci, în care regula e să știi să rabzi și după ce te dai jos de pe calul de lemn, să spui o vorbă de spirit de care apoi, peste treizeci de ani să-ți amînțeci cu incintăre. Dar ce vorbă de spirit să spui cînd omul din fața ta îți dă la fălci scrișnînd din dinții bestial? Elevul acela l-a iertat demult. L-a invitat la nuntă, unde s-au împăcat. Nu cred în această împăcare, fiindcă mie cînd mi s-a povestit acest fapt (multă lume a vorbit despre această istorie) mi-a rămas în minte un semn de întrebare. Ce-a avut cu băiatul? De ce l-a bătut atît de înjositor, tăvălindu-l pe jos în fața clasei cu loviturile de picioare? Mă uit la pîrul lui alb, și la întreaga lui figură tăbăcită de atîtea decenii de viață prin care a trecut, cu aceste căderi și poate cu înălțări dar care nu i-au fost cunoscute și prețuite, și nu găsesc răspuns la întrebarea mea.

Imi spune pe nume și cîcîm paharele. Îl întreb ce-i fac cele trei mici nepoate.

— Fir-ar al dracului să fie, zice. Mă întîlnesc. aaltăieri cu alde băutu-ăsta care mi-a fost elev și care știi și tu că e director al școlii.

Și-l spune numele acestui fost elev, ajuns cu chiu cu vai învățător și apoi director. Să-i zicem Ghiță.

— Bă Ghiță, zice, ce facem noi cu piinea asta, cu alde Pantazi, am și eu citeodată nevoie stringentă de piine, că am trei nepoate! Și asta face pe-al dracu! „De, mă, nea Floreo, zice, dacă și dumneata lai cite patru piini odată?” Și mi-a întors spatele și s-a urcat în mașină. Are o Dacia mică, nu-i pasă, se urcă în ea, într-o oră e la Pălămida și vine acasă cu de toate. Mă răsucesc pe călcîie și mă întorc la alde Pantazi. Îl găsesc acolo cu al lui Neculescu, contabilul, cu Ilie, țirovnicul, cu Nicolae al lui Pintur. Beau niște vin. „Bă Neculescu!” zic. „Ce e mă, nea Floreo?” „Cîtă piine iau eu, mă, pe zi de-aci?” „Păi cit să iai?” „Bă, Ilie, cită piine iau eu, mă, de-aci?” „Păi cit să iai, n-aiuși, o piine, o piine jumate”. „Bă, Nicule, cu cită piine m-ai văzut tu că pier eu de-aci acasă?” „Al, bă, nea Floreo, ce mai întreb, o piine...”. „Mă, Pantazi, cită piine imi dai tu mie?” „Ei, zice Pantazi, ba îți dau, ba tu-ți dau...”. „Dar cit imi dai?” „O piine, cit să-ți dau...”. „Păi bine, mă, fir-ar el atunci al dracului de om, cu hainele negre de pe el, cu cravata de la gît, cu pălărie, cu cheile lui din buzunar pe care să le vire mai bine în... mă-si, decît în ușa mașinii, atunci de ce spune el, bă, că iau patru piini deodată?”

Mă uit și rămîn uimit în fața indignării bătrînului învățător. Nu zic nimic.

— Pe seară veneam de la alde Geacă, mă întîlnesc pe drum cu Trafalica, reuă el cu acea voce hotărîtă și plină, înaltă și egală, fără urcșuri sau coborșuri chiar și în indignare, și pe

care i-o cunoșteam atît de bine. Avea un sac în spinare, abia îl ducea. „Ce-ai bă, Trafalica, în sacul ăla?” „Păi niște piine”, zice. „Cine ți-o dete?” „Păi, Pantazi”. „Păi, mie imi spune că n-are”. „Păi, de, i-am dat și lui zece lei...”. „Și ce dracu faci cu atita piine?” „Păi, de, o îmoi, zice și o dau la vacă”. Merg eu mai încolo mă întîlnesc cu al Mizdri. Venea și ăsta cu un sac în spinare. „Ce-ai bă acolo, în sacu-ăla, îl întreb. Te pomenești că ai și tu piine.” „Am” zice. „De unde, de la București?” „Care București, zice, de la ăsta, alde Pantazi.” „Și cum ți-a dat-o? Pe ce bază? Ești salariat, sau ce dracu ești?” „Nu sint, dar i-am dat și lui cincispe lei, că am nevoie, de, ce să fac?” „Parcă numai tu ai nevoie?” Întru la Mat să beau ceva, îl găsesc pe Costică al lui Nae, sta de vorbă cu al lui Năfliu. „Costică, zic, am auzit că îți dă Pantazi și ție piine.” „Era să zic eu ceva, zice Costică, l-am chemat la mine, i-am dat un kil de țuică și-i spun mîierii i Pă, acum s-a aranjat, o să avem și noi de la Pantazi, gata! Mă duc acolo și...” „Și?” „Și cînd mă duc, zice Costică, n-am bă, îl auz că strîigă la mine, de unde să-ți dau, trebuie să dau la salariați. Lasă, zic eu în gînd, a zis el așa de formă, să-l auză ălalți, și peste un ceas mă întorc iar. Ieși bă, afară, îl auz, că urlă iar la mine, nu ți-am spus că n-am? Ce tot cauți tu p-ai?” „Zic eu s-o trimiț pe mîiere, că nu se uită nimeni la ea. Așa o fi smecheria. Se duce mîierea și ăla cînd o vede, ieși fă, afară, zice, nu veni bărbatu-tău de două ori și nu i-am spus că nu-i dau?...” L-am lăsat în pace. Peste trei zile imi trimite vorbă să-l aștept seara acasă ca vine cu patru piini și să pregătesc niște băutură, să mîncăm ceva. I-am trimis și eu vorbă că îl bag în aia a mă-si. Vasăzică să-mi bea iar țuica, să-i dau să și mînince, și să mă pună să-i plătesc și piinea.” „Bă, zic, pe Trafalica l-am văzut cu un sac plin, i-a dat zece lei. Tuica ta costă mai mult!” „Da, zice Costică, și ar mai fi vrut încă una. Și să mînince piinea la mine!” „Și să te mai pună s-o și plătești!” zic și eu.

Bătrînul învățător se opri cîteva clipe fără nici-o expresie, asupra acestei enigme: de ce Pantazi acela, ălora le-a dat saci întregi și ăstultal care îl cîntise cu mai mult...

— De dimineată, izbucni el apoi, mă întîlnesc cu Ghiță în fața școlii, directorul de care îți pomeni. „Bă Ghiță, zic, ce facem noi cu Pantazi ăsta?” „Ce e cu Pantazi?” zice. „Păi cu piinea asta?” „De unde să știu eu, zice, ce să facem cu piinea!” Și și-a băgat cheile în mașină și mi-a întors...

Și bătrînul învățător își înălță fruntea, și între noi pe răspunsul celui Ghiță, director de școală, se lăsă tăcerea. Mi se păru apoi că ridică din umeri dar înțelesei imediat că mă înșelasem. A da din umeri înseamnă a înțelege și a încerca să te debarasezi. Ori din tăcerea care se prelungea nu se confirma cu nimic că pe umerii bătrînului învățător ar apăsa vreo tristețe neînțeleasă, vreo melancolie turburătoare sau vreo întrebare insolubilă. Era secretul lui. Să nu fii trist, ci să acționezi împotriva motivelor care te-ar îndemna să fii. Să nu-ți pui întrebări care să te apese, că doar nu ești buricul pămîntului, și să nu fii melancolic, că nu ești poet, fir-ar al dracului să fie!...

— Hai să mai bem, zise în cele din urmă, să terminăm sticla asta și mă duc că am treabă, că noră-mea le lasă pe toate să le fac eu. Să vedem ce o să facă după ce o să mor!

Și într-adevăr, după ce băurăm ce mai era, se ridică, își luă politicos la revedere și mă părăsi fără grabă dar și fără întîrzieri de pri-sos.

Marin PREDA

cronica pietonului

De sfîrșit, de început

După ce '70 și-a încheiat, întocmit și iscălit evenimentele și întîmplările, a aruncat către zilele și nopțile anului și anilor următori lumini și umbre, făgăduieli amețitoare și cîteva posomorite amenințări. Sau, — mai puțin dramatic spus — cîteva avertismente.

Deși sintem la început de nou deceniu pagina-magazin de ziari sau de almanah culeasă cu literă „grasă” vorbește de eră și ere noi: era cibernetică și a explorării cosmosului, era nucleară sau era „exploziei informaționale”...

Se trece lesne și firesc cu ușurința cu care se va sări de pe o planetă pe alta, de la proiecte de desalinizarea economică a apei de mare la guma „electronică” de mestecat care ne va speria coșmarurile și ne va face somnul dulce. Deci nu e departe ziua cînd vom spune despre aproapele nostru de servici că este de un „calm electronic” iar în saloanele de cofajură se vor întreta replici de felul: „ascultă ce vis electronic am avut azi noapte tu...”

Dar laserii, dar ordinatele? Laserii care vor fi folosiți frecvent în biologie, chirurgie și vor putea să împiedice pînă și accidente de circulație ale undelor radio... Și ordinatele? De Păi dacă nici peste 50 de ani mini-ordinatorul personal ne va ajuta dimineată la alegerea pălăriei și cravatei celei mai potrivite cu costumul și situația atmosferică...

Despre vizita pe la alte planete ce să mai vorbim? Pentru răgazul 1975—79, trecutul an a prevăzut zbor pilotat între Marte și Venus.

Oricum pînă atunci sub un titlu uriaș care pare îngrijorător dar nu e deloc („Asaltul plasticului”) se putea citi o știre sigură despre încălțămîntea care se întrefine singură.

Fără perii, fără cremă, adică. Știre care pe cel rămas credincios vocației de pieton nu poate decît să-l miște.

CANDID

cronica literară

De-ar fi dat ascultare procedurii atât de răspândită în practica editării culegerilor de studii și articole critice, Nicolae Balotă ar fi putut foarte bine să-și intituleze cea mai recentă carte a sa *Euphorion, II. Labirint* (Editura Eminescu, 1970), departe de a vădi vreo mutație de ordin metodologic sau tematic, se situează în direcția prelungire a masivei culegeri din 1969. Faptul nu este de natură să surprindă și nici să nemulțumească; critica literară e un domeniu în care „formele” — în sensul speciilor literare — sînt relativ puține la număr, iar preocuparea de a le defini și delimita cunoaște, să spunem așa, un indiferențism definitiv consacrat. Ce folos ca diverse dicționare propun definiții docte în materie, devreme ce cutărui „materiale” i se poate spune tot atât de bine articol, eseu, folioleto critic etc? Bunăoară, această noțiune culegere a lui Nicolae Balotă. Deși sumarul conține câteva adevărate schițe monografice alături de ocazionale panegirice sau de sobre cronici literare, autorul și-a subintitulat cartea *esuri critice*. Cît despre titlu, acesta este într-adevăr sugestiv: un itinerar critic extrem de capricios, punctat cu numere de scriitori diferiți în multe și fundamentale privințe și pe care numai hazardul îi poate aduna între copertile aceleiași cărți: Vasile Pârvan, Tudor Arghezi, James Joyce, Ion Pillat, Saint-John Perse, Rainer Maria Rilke, Gib Mihăescu, Luigi Pirandello, Julien Gracq, Francois Mauriac, Liviu Rebreanu, George Călinescu, André Gide, Iosif Vulcan etc., etc.

Presupunem că motivația intimă care a prezidat la întocmirea unui sumar atât de eterogen stă în tipul de critică pe care îl practică Nicolae Balotă. Ca să apelăm la un termen adesea întrebuințat de însuși autorul cărții, vom observa că este vorba de așa-zisa critică *hermeneutică*. Într-o accepție mai practică, după Nicolae Balotă, această critică presupune existența unei mari plăceri, o autentică euforie a lecturii animate de dorința de a te instrui pe tine și, concomitent, de a-ți instrui cititorul, grație descifrărilor succesive operate în substanța textului pe care îl parcurgi în momentul respectiv. Este limpede deci că ni se propune un gen de lectură eliberat de servituții profesionalizante și că, în consecință, critica însăși este chemată să devină o mărturisire, un soi de jurnal conținând dialog — adesea convertit în monolog — dintre cititorul critic și obiectul plăcerii sale estetice: o opera literară. Acesta fiind mecanismul interior al criticii practicate de Nicolae Balotă este de la sine înțeles că oprelițele, delimitările la o anumită literatură, la o anumită epocă sau la un anumit tip de creatori nu-și mai au rostul. Superiorului hedonism implicat în actual lecturii nu i se poate refuza nimic. Așa se face că *Labirint* (mal mult decât *Euphorion*, unde intențiile sistematizatoare, programele, „direcțiile” apăreau frecvent) este o-

Nicolae Balotă LABIRINT

glinda unei lecturi de natură așa-zicnd amatoare, în sensul aparte al cuvîntului, în descendența, la noi, a unui Paul Zariopol sau a unui Mihai Ralea. Dealtimei, examinarea mai atentă a textelor din *Labirint* face posibile unele apropieri chiar de perspectivă critică, în raport cu operele celor doi meșteri ai esului românesc. Avem în vedere înșușiri cum sint „subiectivitatea” unghului sub semnul căruia se desfășoară demonstrația critică, inflexiunile confesive ale acesteia, apetitul pentru erudiție, spiritul divagant, înclinația pentru paradox sau, în sfîrșit, plăcerea de a cultiva poza moralistă.

Desigur, încercarea noastră de a aproxima metoda critică relevată de volumul lui Nicolae Balotă vizează condiția ei ideală. Vrem să spunem că natura *hermeneutică* a textelor din volumul *Labirint*, în cele din urmă, nu rezidă în ignorarea sau în depășirea tiparelor consacrate de critica tradițională, ci, dimpotrivă, într-o revelatoare adîncire în ele. Ceea ce face posibilă sporirea gradului de autenticitate a lecturii și a efectelor ei. Estetic, valoarea indiscutabilă a unei bune părți din substanța volumului este asigurată tocmai de fericia implicare a bucuriilor pricinuite de lectură într-un angrenaj analitic și demonstrativ riguros încheiat, dispunînd de idei critice limpede formulate și generoase în semnificații. Așadar, o atitudine net anti-impressionistă față de textul abordat, în cele mai numeroase cazuri. Structura oesistică a cărții (asupra căreia autorul ține să ne atragă din cînd în cînd luarea-amînte) este de raportat la înțelegerea originară a termenului în cauză. Această înțelegere traduce dorința expresă de evitare a academismului osificat, a didacticismului prezumțios, în favoarea spiritului liber, a asociației spontane, suveran peste tot fiind, în cele din urmă, gustul cu reacțiile lui imprezvizibile. Din acest punct de vedere, oricîte reticente ar manifesta Nicolae Balotă, lecția călinesciană își vădește consecințele. Subordonarea exegezei erudite receptivității critice străbătute de pasiunea relevării unor sensuri de actualitate perpetuă de aici, din experiența coplesitoare a marelui critic își soarbe resursele. Cele mai bune pagini ale cărții dispun de o valoare actuală, în primul rînd, și de abia după aceea de una documentară și istorică. Finalitatea instructivă a studiilor lui Nicolae Balotă depășește treapta acumularilor cantitative și se proiectează în planul

superior, ontologic, al exercițiului critic, tocmai pe această cale. Nu este destul de greu să alegem exemple. Totuși nu vom ezita să afirmăm că în o serie de cazuri contribuția lui Nicolae Balotă se distanțează sensibil de tot ce s-a spus înainte de către alții. Fiind vorba de literatura română, ne gîndim, astfel, că despre concepția estetică a lui Ion Pillat criticul spune lucruri decisive și că fundamentările lui teoretice deschid căi cu adevărat noi pentru înțelegerea deloc unilaterale personalității a acestor scriitori de mulți privit cu o suficiență bonomă cel puțin suspectă. La fel, adevăratul mecanism psihic-estetic al operei lui Gib Mihăescu, des-cifrat în multe și tulburile lui meandre, este un fapt ce i datorăm tot lui Nicolae Balotă. Penetrante sînt și interpretările referitoare la „resurrecția baladei” în cadrul activității Cercului literar de la Sibiu, într-un studiu care, altfel, nu face de loc dovada depășirii spiritului cam îngust partizan. La rîndul lor, esul despre Vasile Pârvan, notele critice și paginile de jurnal despre Arghezi și Blaga stîrnesc cel mai viu interes. Cît despre numeroasele incursiuni în literatura străină, am vrea, în primul rînd, să subliniem deplina eliberare a autorului de complexul de inferioritate, adesea deghizat în jubi-lația superficială, pe care îl manifestă nu puțin din- tre specialiști în materie de la noi. Compactele studii dedicate lui Mauriac, Pirandello, Julien Gracq, Saint-John Perse și altora surprind prin tonul lor degajat, prin marea siguranță de sine cu care sint elaborate. La *Addenda*, volumul *Labirint* conține un număr de 11 cronici despre o serie de cărți românești actuale. Dacă unele dintre ele nu găsesc tonul cel mai potrivit (de pildă, ambiția de a demonstra că *Sfîrșit de spectacol* al lui Ovidiu Constantinescu e un mare roman), altele atestă remarcabile însușiri de cronicar ce-și așteaptă neîntîrziat confirmarea deplină într-o activitate desfășurată continuu, sistematic.

Masivitatea personalității critice a lui Nicolae Balotă se manifestă și prin extinderea de mare număr de pagini pe care-l cuprind culegerile sale; *Euphorion* însumează 636 de pagini iar *Labirint*, ce-i drept, mai puține, 430. Credem totuși că la alcătuirea sumarului ultimei sale cărți autorul ar fi putut renunța la o serie de articole strict ocazionale, care contrastează izbitor cu finuta generală a scrisului său: *Rilke în spațiul literaturii române, Rebreanu și universul violenței, Un profet în redingotă — Iosif Vulcan* și altele. Excesul de terminologie elenizantă și latinizantă („Să nu ne pierdem însă în subtilități”, se avertizează pe el însuși autorul la un moment dat!) rămîne o meteahnă ce-și așteaptă și ea grabnică remediere. Iar subtila idiosincrasie călinesciană a lui Nicolae Balotă ne apare, încă o dată, ca o curiozitate dintre cele mai greu de explicat.

Nicolae CIOBANU

TUDOR VIANU

Jurnal

Reeditare. Editura „Eminescu”.

FANUȘ NEAGU

Echipe de zgomot

Piesă de teatru. Editura „Car-tea Românească”.

Nicolae CIOBANU

comentarii critice

Obsesia timpului

Editura Cartea românească reînvie arta, veche la noi de citeva sute de ani, de a adapta expresia tipografică la specificul operei. Este drept că trăim cu iluzia platonice a textului ideal pe care nu-l afectează nici un fel de transcriere, dar trebuie să recunoaștem că a-l citi pe Homer într-o ediție de buzunar este totuna cu a desuși urletul mării în susurul samovarului. Decorul și ceremonialul sînt indispensabile percepției fenomenului estetic, ele fac parte din mediocritatea noastră și trebuie să le acceptăm ca atare. Plecînd de la această observație de bun simț, editura Cartea românească se străduiește să pună în valoare, prin mijloacele de care dispune, caracterul operei editate.

Dintre ultimele apariții, cel mai convingător exemplu îl constituie volumul intitulat *Ninsoarea neagră*. E de ajuns să deschizi cartea la întâmplare pentru a-ți face o idee, ulterior confirmată, despre natura versurilor lui Alexandru Lungu. Titlul înalt amușă și solemnitate rece, hieratică, iar literale aglomerate consistent și dur în mijlocul paginii spațioase trezesc imaginea unor bijuterii de lavă pietrificată. Într-adevăr, această și poezia care se dezvoltă la lectură. Trecearea gravă a timpului provoacă poetului o nostalgie impersonală, exprimată sentențios în versuri care încep și sfîrșesc monotone, pline de metafore grele, dăltuite exact. Încercătura aceasta de o materialitate cizelată, barocă, este atît de frecventă, încît nu mai poate fi pusă în valoare decît prin extragerea unor esanțioane. Trebuie să se pari cu grijă formele comprimate pentru a nu cădea în eroarea de a considera banala o poezie în fond saturată de imagini ciudate.

Lată, de exemplu, un conglomerat de metafore pentru actul poetic: „Garaofa fumeagînd pe care-o port în gură / e doar iluminarea cîndva uitată-n oase / epava unei clipe imaginea împură / a trecerii pierdute prin ușile ceoșoare” — Prin geamul vremii spart, „Garaofa fumeagînd” e o inspirată imagine a poeziei, a frumuseții ei iluzorii (gerunziul, cu totul nepotrivit aici deoarece sugerează o garaofă ce fumeagă și nu una de fum, trece neobservat); „iluminarea cîndva uitată-n oase” subliniază ideea mineralizării revelațiilor, care nu pot renaște decît prin expresie lirică; „epava unei clipe” e sinonimul liturgic al imaginilor anterioare, aducînd însă în plus situaerea în plan secund a poeziei față de momentul unic al existenței. Astfel, într-o singură strofă, din dorința unui șafaj complicități și temeinic, poetul a adunat trei metafore pentru una și aceeași idee, aceasta în cazul cînd nu punem la socoteală și sintagma „imaginea împură a trecerii” care e mult prea abstract pentru a se constitui ca metaforă. Un asemenea lanț de figurări ar impresiona numai dacă ar avea ritmul logorice romantic. Din păcate însă poetul e un clinician scrupulos care pune diagnostic lirice. Dintr-un grup de metafore, cele mai multe sînt reci și doar una sau două poartă marca inspirației autentice. Toate umșesc prin originalitate, dar această originalitate este de obicei rezultatul deliberării și nu al asociației spontane. Poezia lui Alexandru Lungu e ca o gravură stilizată pe piatră. Și totuși, semnele ei, de o simetrie premeditată, povestesc o dramă eternă, drama trecerii timpului. Ele par infinitele variații ale unui lamento pe tema versului lui Virgiliu, fugit ireparabile tempus.

Nu există unghi din care să nu fi privit autorul drama implacabilei devenirii. Poeziile sale s-ar fi putut intitula *Timpul și memoria*, *Timpul și opțiunea*, *Timpul și poezia*, *Timpul și inițiativa* etc.

Cel mai adesea se deplînge imposibilitatea recuperării momentelor consumate. Chiar în strofa analizată aceste momente erau numite „ușile ceoșoare”, adică etape care și-au pierdut identitatea și consistența. Dar nu numai acolo. În *Natură moartă*, de exemplu, ele compun „cîntecul uitat în cerul gurii”, în Amurg cu cîmpoșie iau forma unui „himnere cu capul retezat”, în La ce-am feri cenusa? devin „stîrșiri clare de stîrși trandafirii” acoperite de iarbă etc. etc.

Mai rar intitulată, dar circumscrisă a-celorași obsesii, este ideea acțiunilor rămase în stadiul intențiilor din cauza timpului care a forțat opțiunea: „Sugrumatele de mult în taină gesturi / mustrate cu întîrzierile din flori” — O adiere de nevroze.

Timpul depozitat în memorie stăruie ca o agitație difuză: „Și păsările moarte fugind din ciacrice / s-ar înfoia-n meninge absurde și vorace...” — Cu ceața din retină, dar unorii ei dă și impresia tezurării, ceea ce duce la un sentiment de certitudine, de istorie: „De amintiri prea blînde porți colier / un timp de miere strîns în chihlimbar / prin care viespile mai zămăie și pier / înzădărite-n dulce-al plînsului umbrar” — Colier împotriva spaimelor.

Se mai întîmplă ca timpul să se scurgă încet, chinuitor de încet, îngrozind cu ideea mortificării, să macine prin imposibilitate idealurile, să dezvăluie neantul în intuiții fulgerătoare, să dispară cu totul pentru a uni trecutului cu „lipa prezentului, dar toate acestea nu sînt, cum spuneam, decît reprezentări diferite ale aceleiași teme. Poezia lui Alexandru Lungu e născută din aceeași unică spaime trezită de ninsoarea neagră ce se cerne dintotdeauna pentru a nu se opri niciodată. Autorul e un cunoscător rafinat al mijloacelor lirice, și poeziile sale, au decît meritul acestui rafinament.

compendiu

AUGUSTIN BUZURA

Absenții

Itată un roman violent al instrăinării, modern fără ostentație vană în ce privește construcția și analiza; itată un prozator care nu însușit gîndirea teoretică prin plătitudinea discursului, a problematicii, și nici sensibilitatea prin grosolănia reprezentărilor. Augustin Buzura este un scriitor adevărat, un intelectual angajat cu sinceritate în conflictele care trasează destinul omului contemporan, destin înțeles ca o totalitate dinamică a datelor existențiale individuale integrate în existența socială. Desigur, arta are mijloacele sale specifice — forme sensibile — ca și o finalitate specifică — în ea însăși. Dar aceasta nu înseamnă că va fi străină de alte forme ale conștiinței morale, politice, filozofice, religioase etc. Așadar, nu se poate accepta, fără discuție, pura gratuitate în care ar pluti opera și, de ce nu? autorul ei. Din acest punct de vedere, al actualui decisiu existențial pe care-l reprezintă opera de artă, romanul lui Augustin Buzura, *Absenții* (Editura Dacia 1970), ne apare ca o pledoarie patetică pînă la violență a omului de a se recuceri pe sine (medicul psihiatru Bogdan, protagonistul dramei; întrebăm: „Cum aș putea să devin om?”), de a-și realiza cu autenticitate condiția, chiar dacă prețul acestui imens efort de reintegrare în principiu adevăratului ar fi fatal.

În carte nu se întîmplă mai nimic spectaculos, comportamentul exterior al personajelor — vom vedea în ce sens — n-ar acoperi o năvelă de 25 pagini. Care este însă subiectul capabil s-o facă atât de captivantă? Aceasta s-ar putea rezuma într-o scurtă frază — imaginea pe care o cităm, ea fiind revelatoare pentru ceea ce am spus chiar de la începutul acestei însemnări de lectură: „mă legam disperat de rari trecători care, grăbiți, își ascundeau sub pelerine plinea și cartofii cotidiani, de casa vecină, vilă ratată, construită fără urmă de imaginație unde încercam să mă conving că trebuie să se întîmple ceva, dar mă domina sever un singur peisaj, cel interior, imensa țesătură de mărunțișuri și întrebări întînsă peste tot, în mijlocul căreia, asemeni unui pîianjen trîntit într-o pinză străină, eram dezorientat, ridicol. (p. 177 — s.n.)

Romanul construit ingenios în două planuri — cel de analiză pe verticală a conștiinței individuale intersectat de orientala conștiinței sociale — se petrece, monologat, în ca-

mera sărăcăcioasă, neprimitoră, a unui medic psihiatru, într-o seară ploioasă de simbrătă. Augustin Buzura își desfășoară discursul la persoana întâi, idelle și reprezentările au însă o puternică forță de sugesție prin autenticitatea unei regii artistice dacă nu inedită, cel puțin de un acut rafinament: pendularea între somn și trezie a medicului Bogdan (Augustin Buzura are deplina proprietate a termenilor în care gîndește eroul său), introspecțiile, retrospectivile, concentrarea trecutului și viitorului într-o clipă a prezentului, elementele de psihanaliză conectate perfect la desfășurarea fantomatică a unui destin reitor, toate acestea (și încă altele) se cristalizează într-un tot omogen artistic, deși în planul existențial s-ar spune că se petrece exact contrariul: eroul trece printr-o uriașă criză de pierdere a autenticității sale, ori, mai curînd, de rezistență împotriva acestei amenințări. Augustin Buzura a procedat cu finețe în proiectarea dramei (ea se consumă în citeva ore, monologată), de parcă alte personaje aduse din amintire alături de simboluri și exorcisme ale subconștientului, nu ar fi decît o expansiune a eului în destrămare, fragmente centrifugale ale unui nucleu originar amenințat cu dezintegrarea. Dar aceste ore ale serii, de revelație totală a trecutului lui Bogdan și deci de luare în stăpînire conștientă a ceea ce a fost și deci este el ca destin, vor deschide un nou orizont, și aceasta ni se pare o reală cucerire artistică a lui Augustin Buzura, cu implicații psihologice și filozofice adevărate.

Deși romanul se constituie din conflictul unor idei grave, de importanță general-umană și se menține, cel mai adesea, în miezul ardent al acestor idei, el nu păcătuiește prin ariditatea abstracțiilor, prin discursul moralizator. Am zice că, dacă ar fi să ne exprimăm o nemulțumire, aceasta s-ar polariza în jurul citorva însule de relatare frustă a unor întîmplări la incidența dintre cele două planuri — vertical și orizontal — a faptelor și nu a analizei semnificațiilor lor, care, deodată, intrerup vruja existenței exemplare, coborînd-o (cu aceleași personaje, o ceașcă de chesitune!) într-o conversație aproape argotică. Inteligența artistică a lui Augustin Buzura — iar fi putut ocroti de aceste distorsiuni și decideri ale ideii, Oricum, Augustin Buzura ni se pare a fi unul dintre cei mai noi prozatori orientări în scrisul lor spre aspectul dezbaterii filozofice a problematicii omului contemporan, capabili să facă ideile sensibile prin autenticitatea trăirii, a angajării lor în existență.

MARIN MINCU Calea robilor

Marin Mincu a scos o nouă plachetă de poezii (Editura Cartea Românească, 1970) și ea reconfirmă talentul autorului manifestat printr-o tensiune bipolară: atracția celestă și atracția telurică. Cele două sensuri spre care-și orientează liniile de forță ale sensibilității poetul Căii robilor, principiul, ar putea să configureze axul unei lumi sensibile, cum spune și I. Negoiescu pe ultima copertă: „O senzualitate din ce în ce mai brutală, parcă la sorginea freudiană a miturilor”. Aceasta ar explica, teoretic, doar polul immanent al unei astfel de poezii, dar și pe cel care-l transcende, afară de cazul în care pornește de la starea inițială, unică a lucrurilor și nu și de la forma lor actuală, disjunctă. Fapt este că Marin Mincu are, în *Calea robilor*, destule poezii unitare, realizate într-o formă suficiență sieși, dar și altele care în loc de sunetele muzicale ale cuvîntului, recad în dezordine zgomotelor întîmplătoare. Problema care se pune pentru poet este aceea de a-și afla singur armonia, pacen într-o ordine a substanței verbale în care se mișcă, forma capabilă să dea viață acestei substanțe. Opțiunea între cele două structuri ale sensibilității sale viz-guroase este, așadar, nu numai o chestiune de decantare și purificare a viziunii, ci mai ales a acordului dintre cuvintele ce vor să exprime această viziune, adevărată substanță formală a poeziei.

Dan LAURENȚIU

A.E. Transferu un pasaj din schița „Un pic culmea”:
— Aveți ochii roșii.
— (Bum!).
— (AC).
— (Pici!).
— (H).
— Nimic nu se face fără sacrificii.

— (Foc).
— (E!).
— (I).
— Miră-te.
— O
— Fă ca locomotiva!” etc. etc.
Te sfătuesc să tragi o gură de aer în piept, apoi să faci nițel ca trenul — flu, flu! — și să-l dai drumul la vale, către alte meserii.

STAN GHERRA, fost Anonimul grl. La „Prizonierii idealului” și-am răspuns dar pe semne că n-am simțită aia erai pece din Turnu-Măgurele. Peste „Alunecare” am trecut cu pasul și m-am făcut că n-o zăresc. Despre „Prizonierii idealului” n-am nici o părere sau dacă am una e aia că mai bine să nu forțăm mina soartei. De multe ori, soarta e o casă de bani goali.

P. FABIAN. Mă acuzi că-i tratesc pe corespondenții noștri „cu prea puțină încredere”. Toți aceia pe care nu-i public mă taxează de infam: ceilalți susțin că sint tatăl lor adoptiv. Prin urmare, adevărul stă cu picioarele pe gard și cu capul în buruien. Ca să te împac cu dumneață și să te stric cu lumea citez din lucrarea „O singură treaptă”: „O bucată de pămînt găsise o alepe pe un loc neted și se plimbă cu minile la spate, bătută de

soare. O VOCE: Hei, Bucată de pămînt! Hei... A doua voce (pîngind): Bucată de pămînt, dă-mi un punct de sprijin” etc. Cred că cea de-a doua voce era a mea și se spîrgea în urechile dumitale.

STELIAN NIȚĂ. „Rătăcire” m-a impresionat ca fapt de viață. E povestită gradat, cu treceri ferice de la durerea adîncă la melancolie. În final, însă, devii didactic — urmările a doi ani petrecuți în clasa XII-a. Trebuie să scrii mult și să înveți mult. Simt că vei reuși chină.

MARIAN BADEA. Ai haz. Dar joci în gol. Piesa din 61 de replici, cu 61 de personaje m-a amuzat. E o trăsătură care-ți trece prin cap numai la tinerete. Te rog să-mi trimiți în continuare ceea ce scrii.

T. DUNĂREANU. Din tot ci-clul rețin o singură strofă: „Jocul bătut cu osul pe dale Schimbă cutorva ani Trece acum cea mai veselă ceată E joia nușilor de țigani”. Bănuiesc că prin partea asta își curgea Dunărea.

VIV, VIORLEA, VIORICA IONESCU. În poezii, citeva verzeturi pline de speranță: „Și cel mai mic era și fi-va pururi cel mai mic...” „Ploaia-și trimite pruncii în turme speriate / să pască iarba sfîntă din fîntîni...” „La fereastră mi-a crescut un perete...” „Aștept zăpada ca să-mi crucific / flacăra tălpilor goale de ea” — îngropate, din nefericire, într-o masă informă. Proza înțepată de promisiuni.

Fănuș NEAGU

avantpremieră editorială

TRAIAN COSOVICI

Oda zilnică

Editura „Eminescu”.

VASILE MANUȚANU

Capcana

Roman istoric. Colecția „Cutezătorii”, Editura „Albatros”.

RADU F. ALEXANDRU

Cu lafa spre ceilalți

Schițe și povestiri. Editura „Eminescu”.

„Voi merge singură prin păduri să găsesc drumul fluturilor spre lună, fluturi negri, fluturi cu ochii de nopți. Unde să-i trimit singură? Le-am deschiș toate ușile să plece noaptea spre păduri dar fluturii au uitat să zboare și se-nmulțesc de mi-au întunecat geamul fluturil... fluturii negri.”

La fel de frumoasă poezia „Cu vulturii” și „Eu nu iubesc decît” din care, de asemeni, cităm: „Oamenii nu mă cred / cînd le spun / că nu iubesc decît / umbra luminii / deasupra pămîntului, / decît umbra norilor pe cer, / nu mă cred. Păsări / zboară din mine spre Nimeni. / Din mine pleacă toate / stelele / Cîțîți în palma mea / toate drumurile / duc spre a-pe...”

Cu multumiri. Mai trimiteți.

Cezar BALTAG

Alexandru ȘTEFĂNESCU

Liade, Heliade...

LEONID DIMOV

Pastel

Sunt copacii tot mai tulburi,
Mai lăptoși, mai scunzi, mai gri,
Mai străvechi, ca niște culburi
Aținând printre femei,

Da, în locatari la boza
Trunchiului bondoc și par
Bivali, stredelin amioza
In nemărginit, cu var,

E-un vehicul negru însă
Care, clătînd drapel,
A pierit în ceața-tînsă,
Cu lumina, paralel,

Fotografie

Ne-am adunat în chioțe și vin,
E-un timp anume pentru parastose,
Alături, din hirzbul lor divin
Au coborât luceleri și hristoase.

E-un miros de orașe împrejur,
Fum, chiparoșii scot din vir, subțira
Iar Epicur și regele Arthur
Înalt un balon cu pasmanțire;

Clîpînd din ochi, sîrînd într-un picior,
Tâlângă ducînd și pîese de matoare,
Pot fi văzut și eu în joaca lor,
Al patrulea din dreapta, mi se pară.

Structuralism

Prin aurul vechi și demodat
Era purtat
Un baston galben cu mîner argintat
De-o ființă nevăzută.
O ființă gheboasă și slută,
Țopăind, veselă, din trel în trel
Dale. Pe chei.

Pentru că suntem în port:
Portul negru de pe brațul mort
Al fluvialului... al fluvialului...
...am uitat!

Hai să-l dăm un nume cludat:
Ararodiz
Adică: apa fîntîii de guviz
Și, precum marii descoperitori din vechime,
Să le punem tuturor numele prime.
Dezluiul cu legănători, de colo,
Să-i spunem, de pildă, Ubadololo
Și să facem o listă
Cu puncte care există
În drumul pe care-l vom urma
După semnalele de tam-tam și dalrea.
Vom trece mai întîi prin Agamelon
Piata manechinelor de caton.
Ne vom îndrepta apoi pe Viloval, la
Calea Futurilor sinilii,
Vom ajunge la Maru be Morb:
Monumentul jumătăților de corp,
După care, vom sui pe Libelofite:
Colina rozelor etern ofilite,
Vom dansa pe Balgarubal:
Esplanada melcilor de cristal
Pînă pe treptele lui Iulabelle:
Palatul jocurilor cu bile.

Aici ne vom opri o clipă-două
Să ne jucăm cu sere, arșice, ouă
Pînă cînd jocul ne va scoate fără veste
În curtea zărită pe terestre
Unde, hirjandinu-se, trăgîndu-se de urechi,
Mai cu talpa, mai cu cotul,
Se-mping pînă dispar cu totul
Dincolo, în negura alburie
Plină de glasuri și chioțe de veselie.

Dialog

Eram ferice, liric, lenes, prost,
Bătut de-o veselie fără rost:
Semn rău mi-am zis și-am izbucnit în rîs
Și mîi rideam cînd am zărit, deschis
Privindu-mă, fluorescent și verde,
Parcă neîndrăzînd să mă dezmierde
De după cărți, din raltul de stejar
Un ochi spuzit și perpendicular
Pe amintirile ce mi le înșira
Făptura cea din raft, care-l purta.

— Îți amintești amiezile impure
Și-n pieți pustii, butoaiele cu mure?
— Cu suctul vinăt scurs printre capace!
— Descult, aveam trei semne pe torace
Și nu te miri că sunt aici, exist,
(Un spirit cumsecade, dar cam trist?)
— Nu. Vîno, stai cuminte lîngă mine!

Se gudură, coboară jos și vine
Să-mi lîngă mîinile deși e dorm,
Eu îi șoptesc „— Mă lasă, căci mi-e somn”

O, n-am să uit vreodată cum s-a stîns
Ochiul cel verde, s-a sgaricit, s-a strîns:
O boabă lărdă ape, lărdă duh,
Rămasă la-nțiplare prin văzduh,
Cînd l-am cules, ușor, pe-un deget mic
N-a mai rămas dînt-insul mai nimic,
Decît o ștearsă pulbere neutră,
O mai păstrezi într-un carton de pudră.

I. „Spontaneu lumea se-nchină, Domnul trece în minie”.

Heliade Rădulescu a fost mai mult decît un geniu și mai puțin decît un geniu. El este primul monstru sacru al literelor românești. Ideea de geniu încorporată în ființa unui poet anume te duce cu gândul mai degrabă la un inger sau la un demon.

Heliade Rădulescu n-a fost nici inger, nici demon. El este comparabil întru totul cu personalitatea cezarilor. El a fost aidoma unui cezar. Petele mari și neguroase de umbră, în bătaie cu lumina aidoma unui crin, l-au pus sub semnul focului cel niciodată decăzut la ipostaza umilului jar.

Despre Heliade Rădulescu ar trebui scris așa cum odinioară Suetonius scria despre cezarii Romei. Mai întîi despre firea sa cea înălțătoare și mai apoi despre firea sa cea coborîtoare. Mai întîi despre gândurile sale de imperator al culturii române și mai apoi despre dezastrele neîmplinirii sale.

În toată albă și cu steagul în mină el a pătruns în balada populară ca ființă vie. E poate singurul dintre cărturarii care a ajuns cîntec al însuși, înainte de a apuca să-i cînte ei pe alții.

Mă întreb cu mirare: cum de nu a fost adorat de istoria sufletului literaturii române Heliade Rădulescu? Lăutarul l-a putut cînta iar istoriograful s-a dovedit surd la aceasta?

Cezar fără Romă. Heliade a presat zidul limbii vorbite, spre latinătate. Acest sentiment straniu al schimbării limbii întru dovedirea nobleții ei arheologice, noi nu-l mai putem înțelege astăzi. Dar el era pe deplin de înțeles în perioada afirmării voinței de sine a poporului nostru. N-o dovedește școala ardeleană și ultimul și cel mai strălucit reprezentant al ei în poezie, Heliade. Ca și Suetonius ar trebui să vorbim despre amforele pline cu sesterți pe care cezarul Heliade l-a azvîrlit în arenă.

Ar trebui să spunem că visurile lui ca și norii au fost primele care au pluit pline de ploaie fertilă peste conștiința estetică a României încă neunită cu sine.

Ar trebui ca și Suetonius să spunem că cezarul Heliade era petic în rostire și nu prea înalt de stat, că avea nas vulturesc și că purta o togă albă. Ar trebui să spunem că era minios în idee și generos în susținerea ideii. Ar trebui ca și Suetonius să amintim despre cezarul Heliade că atunci cînd se ivea în inima curată și confuză, doritoare de ideal și îndoită în speranțe a Bucureștilor, cînd el „Domnul, trecea în minie”, — „spontaneu lumea se închina.”

II. „Sărutare, lemne triste, ce verzi, galbine-nnegriți!”

Heliade n-a fost niciodată ca poet nici traducător, nici imitator deși poezia sa este plină de traduceri și de imitații.

„Salut! bois couronnés d'un reste de verdure!” — Nu are nici un fel de translație în:

„Sărutare, lemne triste, ce verzi, galbine-nnegriți!”

Prea talentat poetul topește în căldura mîinii sale filigranul de argint ca să-l returne în făptura unei cupe. Ca și Ion Barbu mai tîrziu, în alt secol, traducînd „Viața și moartea regelui Richard al III-lea” nimic din ce a pătruns din afară înăuntrul sensibilității sale nu a mai fost redat naturii, aidoma.

Și nici nu s-ar fi putut. Idealurile lui Heliade Rădulescu — căci Heliade Rădulescu a avut idealuri, erau cu mult prea mari ca să încapă în ele vreun model, ori ca să le șuiere vreun crivăț.

Idealurile au izbucnit toate deodată prin destinul de flacăra al lui Heliade. Trebuiau să izbucnească toate deodată prin cineva. Dacă n-ar fi fost el, precis ar fi izbucnit printr-o crăpătură în munți.

Eram înaintea emancipării noastre naționale, dar după secole și secole de existență. Ce a văzut cu ochii omul Heliade,

ce a citit cu ochii și ce a auzit cu urechile, — l-au umplut numai trupul pieritor de sămînță, — care brusc zvîrlită în cîmp, dă rădăcină, tulpină, floare și fruct.

Gîndirea lui și visurile lui l-au depășit cu mult. Destinul care l-a încoronat la naștere nu a fost destinul unui om ci destinul unui Cezar, fița maică-sii l-a alăptat cu laptele stelar din Calea Laptelui.

Nici atunci cînd el însuși credea că traduce, nici atunci nu traducea. Ca și Dimitrie Cantemir în „Lupta dintre inorog și corb”, cheile pe care le avea literatura lui cu cheie erau de la alte porți cu mult mai înalte și mai abstracte.

„Tucul cîmpenesc” — la cloche rustique — „lutoasa despuiere” — la depouille — exemplele le-am extras din substanțialul studiu introductiv al profesorului Al. Piru la Ediția critică datorată lui Vladimir Drimba — nu numai că nu sînt echivalente dar se constituie în metafore inedite de o rară forță de expresie originală prevestind neîndolelnic sau chiar poate inspirînd genialul vers barbian: „Dar piatra-n rugăciune, a hmei despuiere”.

III. „Pe dragele ființe ardeam să le privesc”.

Într-o scrisoare adresată nu știu cui, Bălcescu reproșa caracterului lui Heliade o mult prea mare dorință de faimă și de securitate personală.

Cu scris tremurînd aduc peste mai bine de un secol o justificare pe care trecerea timpului și privirea contemplativă a întregii opere și a întregului destin al lui Heliade o îndreptățește.

Poetul a avut un ideal grandios de întemeiere a culturii naționale. Secolele fără acces la zona esteticului decît numai

ILUSTRAȚIE DE EPOCĂ (CĂRȚI POPULARE)

prin cîntecul popular, pe care țara le-a suportat, — l-au părut, și și nouă ne par astăzi, ca o nedreptățire istorică, Barieră la năvăliri, sosea pentru toate uraganele, în timp ce în țările de sus și-n țările de jos se dezvoltă literatura cultă, pictura și arta bijuteriei, la noi nu putea ființa decît linul cîntec de fluier pentru odihnit oboseala existenței. Heliade a vrut să recupereze aceasta. „Dragele ființe” ale închipuirii lui gîndindu-le, vroia să le și vadă. El primul avînd o vedere de ansamblu asupra destinului culturii, era firesc să-și apere trupul care gîndea, nu numai pentru zece ani înainte, ci pentru sute și sute de ani. Egoismul lui a fost îngust înțeles ca fiind egoismul trupului lui. El a avut egoismul visului lui. El a fost de un egoism abstract.

Poporul l-a înțeles mai repede decît oricine altul. El venea întru întîmpinarea aspirației de abstract a unei națiuni împinse de forța istoriei într-un concret dureros și secular, în concretul necesității de a fi.

Istovitoarea zi

Incit luîndu-și lafa în palme, ațipi
Într-o istovitoare, necercetată zi.

Părea născut de stele ațel strigoi stingher,
Trecînd de luna-a nouă cărmăzîiul cer.

O ochi rotund și lumea părea, sub dumnezeu,
Douăsprezece roate ducînd spre el, mereu.

Necunoscut și șieși trecea prin univers,
Tot ce făcea de-a dreptul l se brodea invers..

Cînda, punîndu-și capul cu vola în juvăt,
Nu au putut să-l strîngă de gît cu nici un preț.

Că de-l lăsa acolo damnat, numai decît
Maiot, plezna juvătul căzîndu-i de gît.

Iar mai tîrziu, ieșîndu-și din cuie-n ațel loc,
Spînzurătoarea însăși se aruncă pe foc.

În ziua cînd pădurea născuse butuci grei,
L-au dus și l-au pus capul pe unul dintre ei.

Necum să mai aștepte al judecării semn,
C-a început să curgă sînge aprins din lemn.

Iar el plîngea spre dinții ca înspre frații săi
Și îi ruga să vină cu cit mai mulți călăi.

Dar au căzut cu toții spre dînsul în genunchi,
Că-n timp ce sta cu capul culcat pe acul trunchi,

Din barda de deasupra porniseră furnici,
În turnul primăriei se-nconora un bici.

Și tot din a lui preajmă plecau înspre oraș
Cohorte derutate de corbi sinucigași.

Că rîu era acolo și locul azi e sterp,
Că lacrimă e riul în ochiul unui cerb.

Și-nnebunind cu toții au rîs cînd a-nceput
Să își vameze limba călăul surdo-mut.

Într-o istovitoare, necercetată zi,
În care liul morții nu mai putea muri.

ADRIAN PĂUNESCU

Întuneric în piine

Pleacă, așează-ți tălpile pe pămîntul sărac,
Și du-te și spune, și du-te la cei care tac;

E zgomot în casa de fum a frunzei de toamnă,
Aicea, o moarte de om nimic nu înseamnă.

Pleacă, așează-ți luminile ochilor pe orizont,
Acum al aflat că acasă la tine ai stat în tranșee de front?

Lumina e albă, iar piinea e neagră, iar noi
Sîntem gri.

În sufletul tău, care veste avu curaj și veni?

Din teatrul la care te-ai dus să te bucuri,
Cortinele, ieșînd pe străzi, mînăncă piine
cu struguri.

Și undeva pe pămînt încă mai este holeră,
Marii copii mai susțin noi începuturi de eră.

Platon a refuzat ieri, după toate și toate,
Să îl mai apere el cu-acel vechi text pe Socrate.

Pleacă, băiete, vin caîl cu capete pline de muște,
Pleacă, vin cîinii de lux care-au uitat să mai
muște,

Pleacă, așează-ți tălpile pe pămîntul sărac,
Ești ca o limbă de ceas ce bate o dată în veac.

Făgăduiala că mori, ține-ți-o, ține-ți-o miine;
Cu cit e lumină în ochi, cu-atîl e-ntuneric
în piine

Pămîntul pe care trăiești e cea mai adîncă
răbdare.

Cînd capul aceluî nebun ce iar din spitale apare,
Îngîmă că nu are trup, că el pe un trup e călare.

Cînd celălalt mare nebun iubîndu-și mai tare
o mină,

Pe cealaltă calm și-o mînăncă zîcînd că de hrană
e bu-ă

Intîi trebuie să existe ca să poți mai apoi și visa. Morții nu visează niciodată. Cred sincer în autenticitatea nebuniei lui Heliade, cea din peregrinările sale alături de Greca da Roma — ca într-o rănire catastrofică a marii lui sensibilități poetice, după cum cred sincer în nebunia lui Avram Iancu, pelegrin prin codri, cu un fluier în mîini, — ca o urmare a unei rări catastrofică produsă în sensibilitatea sa politică.

Nici într-un caz și nici într-altul, nu echivalez nebunia lor cu nebunia clinică. Este vorba cred despre depresiunea a doi titani, neînțeleasă în gesticulația ei simbolică de către mentalitatea contemporană lor.

Ca și Avram Iancu, Heliade Rădulescu își dorea realizate în timpul vieții sale marelte planuri. Ceea ce nu s-a înțeles în personalitatea și în destinul lui Heliade Rădulescu a fost aceea; că el nu era o structură de militant politic ci una de militant estetic. Cel care l-au adus reproșuri politice lui Heliade Rădulescu l-au aplicat un alt sistem de referință. Dacă pe Femios l-am judeca și l-am cîntări cu același talger cu care a fost măsurat Ulyse — primul care ar rămîne necîntat și netravestit în mit ar fi Ulyse.

IV. „Ah! inima-mi svîcnește!.. și zboară de la mine!”

Faptul că Heliade a visat un mare și unic poem, o Iliada sau o Odisee, o Divina comedie, sau un Paradis pierdut, faptul că a putut să-și închipuie posibilitatea unui astfel de poem de a amplora pentru literatura română, ne demonstrează pîscul gîndirii sale dar și trauma sa mortală. În plin secol burghez poemul de amplora ca și „Albatrosul” lui Baudelaire, se încurcă în propriile sale aripi.

Cînd creația unei mitologii nu mai este cu puțință din pricina apariției tipologiei — poetul visa o mitologie. Însuși Eminescu în adolescența sa tîrzie, visa epopei. Cu puțință nu mai era decît tragicomica epopee a lui Budai-Deleanu. Dar nici ea, poate că nu a fost cu puțință din moment ce contemporanii nu au cunoscut-o.

Mizeria și meschinăria burgheziei nu mai puteau să întindă aripi. Din centrul el, din burg, nu se mai puteau înălța decît pene. Budai-Deleanu prevestea prin absența destinului unui necesar Caragiale.

În toi de amestecătură socială, Heliade își imagina un zbor de albatros, un zbor cu neputință dar plin de înțeles. Acum la trecerea vremii pricepem de ce „Mihăida” nu s-a mai împlinit. Acum la trecerea vremii putem înțelege cit de mareț a fost Heliade.

de Nichita Stănescu

El cel care a scris „Zburătorul”, el nu putea decît să se încurce în prea marile lui aripi. N-a mai zburat din el pînă la noi decît semnul inimii lui.

V. „Primi auzi-vor quel suterranu resunetu”.

Ca și cezarul Romei, Nero, cel care a dat foc urbei ca să se inspire, zic unii istorici, (dar alții înșinuează că a făcut gestul cu gîndul ascuns să lichideze cocioabele insalubre, primele care au și ars de altfel) — sau poate nu întocmai ca și cezarul Nero, cezarul Heliade a încercat să pună toc limbii românești.

Schimbarea limbii, ce iluzie! Oricît de nobilă ar fi intenția, și noi pricepem întru totul nobila intenție a Cezarului, — cel care a ars în văpaie a fost însuși Heliade.

Un foc prea mare trebuiește ca să poată arde limba unui popor. Nimeni nu poate da foc unei limbii, nici un poet. Numai o cometă adevărată și lugubră ar putea desăvîrși aceasta, dar Heliade n-a fost o cometă. El a intruchipat în sine cea mai gravă aspirație de cultură a poporului nostru. Numai atunci cînd a vrut să se substituiească propriului său popor (fie și numai printr-un gînd) numai atunci a alunecat de o parte, pe suprafața lui cenușie și încrețită ca o meninge.

Nu se mai putea înțelege prin poezie decît cu sine însuși. Sinele cel mare al limbii l-a ignorat. Într-o limbă mare nu există, într-o limbă nevorbită, nu pot vorbi decît cei care nu există, pot vorbi numai nevorbitorii. Ca și Cezarul Nero cel care cercea o orgă de apă, cînd țara îi era pe jumătate năvălită, Cezarul Heliade s-a întecat aidoma versului eminescian: „Iar timpul crește-n urma mea, mă-ntunec”.

VI. „Peptul că mi-ți desfăcea, și pe piele arăta Șapte pecetei ce avea”.

Iliade, Heliade
arde sufletul tău, arde,
chiar și porurile toate
ridicate peste noapte..
Iliade, Heliade
8 ai fost pe lîngă 7
cu lucațaru-ai fost frate
și cu luna jumătate.
Iliade, Heliade
ai bătut limba cu joarde
și cîntarea cu năvoade
și Izvorul cu Izvoade...
Iliade, Heliade
tu îi-ai pus la vorbă roate
și la inimă podoabe
și la riuri alte ape
Iliade,
Heliade..

Noapte de-a rîndul

E noapte de sus și de-a rîndul;
și lumea cu ceară o-nclue,
pe crucea toată se suie
trivește cu milă pămîntul
le-a căruî origine nu e
și singur se bate în cuie.

Noaptea de-a rîndul

E noapte de sus și de-a rîndul;
și lumea cu ceară o-nclue,
pe crucea toată se suie
trivește cu milă pămîntul
le-a căruî origine nu e
și singur se bate în cuie.

Noaptea de-a rîndul

E noapte de sus și de-a rîndul;
și lumea cu ceară o-nclue,
pe crucea toată se suie
trivește cu milă pămîntul
le-a căruî origine nu e
și singur se bate în cuie.

Soarele de jos

Ca măduva internă a unui univers,
stă soarele în lumea acestor fructe verzi.
De nici nu-l recunoaștem cînd ne trezim greoi,
c-un fel de lierbînțeață de dincolo de noi,
Pîiții, chiar, se suie pe crengile de nuc,
și de mîrimea lumii aminte își aduc.

Iar surdamuții cîntă; trag ciungii la năvod;
cu scris corect vin orbi și povestesc ce văd.

Se strîng în cîrdul morții de grija celor vii;
în patul, impotenții veacului lac copii.

Ca măduva zvîrlită a unui univers,
stă soarele în lumea acestor fructe verzi.

El, ce e tată zilei și coacerii, mereu,
se joacă de-a prostia pe un pămînt de seu.

Să fotografieze parc-ar voi, un vis,
olulește plin de ace conluz și compromis.

Eu însumi, mie însumi, pe mine însumi, imi,
de unde am în uremi aceste două mîini?

jurnalul unui
martor ocular

Despre frivolitate

O întreagă literatură — și chiar o literatură de prim rang — a investit prostituatela, hoții, vagabonzi, cu o mare nobiețe suflătoare. Eu cred că această tendință a literaturii, într-o anumite etapă — acum parcă lucrurile s-au mai liniștit, hoții s-au întors la treburile lor — avea valoarea unui protest împotriva onorabilității burgheze. Scriitorul voia să demonstreze că între un hoț de drumul mare și un știu care respectabilă decorată autoritate locală, nu e cine știe ce deosebire; hoțul își lua niște riscuri de care înaltul funcționar era apărat. Femeia ușoară devenise, în paginile unor scriitori de mare talent, imaginea femeii ideale, care deși împinsă de mizerie în impasul prostituției, dăruia odată cu trupul și nemărginită tandrețe. O altă literatură, deși din femeia frivolă idealul desăvîrșit cunoașterii fizice, o femeie miraculoasă, inepuizabilă, răbdătoare, care fără să obosească, asigură băraților plenitudinea plăcerii. Diviziunea individului devenise o realitate acceptată cu voie bună: femeia de treabă, care asigură liniștea căminului, creșterea copiilor și femeia frivolă, menită să aducă relaxare și extazuri erotice. Din această diviziune a individului s-au născut bordelurile. Aspirația spre femeia frivolă se naște desigur și din eroarea stîrnită de prea multe complicații sentimentale, individul are iluzia că în acest fel lucrurile se simplifică, dispar curăturile psihice și rămîne numai plăcerea. Noi putem să simplificăm viața cit vrem, ea rămîne ceea ce este. Dar cine a trăit cu pasiune drama și bucuria cunoașterii știe că o asemenea femeie frivolă nu există, că, de fapt, curtezauna ideală e o învenție a literaturii și a comodității plăcerea. A fost prima dată cînd literatura m-a dozmogîit. În locul unor ființe vesle, puternice, dornice să se arunce în abisul plăcerii, am întîlnit niște femei speriate, vulgare, apatice, meschine, obsedate prea mult de interese ca să mai aibă energie pentru sexualitate. Frivolitatea este o invenție literară, nimeni n-are atîta putere, încît să trăiască acest sentiment fără sovărire. Orice femeie frivolă are momentele ei de seriozitate, de dramă, spaimă și nesigurăne; a cere o frivolitate autentică înseamnă a cere imposibilul. Și apoi mestesugul, profesionalitatea nu distruge numai miracolul artei, ci și miracolul existenței feminine. Contradicția falsă dintre plăcere și sentiment au permis această monstruoasă specializare, femei care se dedău familiei și femei care se dedău plăcerii. Victul este și el, pînă la urmă, o iluzie. O prostituată care și-ar duce destinul pînă la capăt, cu pasiune, n-ar mai fi prostituată; ar sfîrși prin a înțelege stupiditatea unui asemenea destin. Crima ca și prostituția sînt dovezi de superficialitate. Tocmai trăirea superficială a vicilor amestecarea lor cu puțină violență face posibilă supraviețuirea permanentizarea vicilor. Nici o prostituată nu se consideră prostituată, n-are curajul să se privească în față, ea își face rost și de cîteva principii etice, tocmai ca să doarmă pînă la capăt iar cine face vreo legătură între sexualitate și prostituție, apoi acela chiar n-a înțeles nimic din viață.

Teodor MAZILU

vina

— S-a făcut lumina asta și totul, nu știu cum dar a devenit al dracului de frumos. Știi ceva, ce ai zice dacă am lăsa totul baltă și am încerca să uităm? Întimplări din asta cu lumină nu se întâmplă de două ori în viață, nu?

— Sint de acord, doar știi asta... altfel nici nu m-aș fi aflat acum cu tine aici, sub jetul asta de lumină care îmi furnică pielea... mai ales în jurul ochilor... parcă ar vrea să se ascundă de ceva... îl simt cum trage de piele... Zici să lăsam totul baltă, foarte bine, nu am nimic împotriva... deși ar fi fost... cum să-ți spun... minunat, da foarte minunat, exact așa ar fi fost dacă reușeam să rămânem și milne...

— Te rog, fără miine... e prea multă lumină astăzi ca să ne mai încurcăm gândurile pe care le știi cum sint: nu fac decât să șape ca niște cărți, o sumedenie de coclauri cituate prin care apoi ne mină să orbescăm... ori, în lumina asta e păcat să deschidem o astfel de peșteră...

— Poate că lumina s-ar stringe toată, ca într-o bală peste care să încercăm să sărim, așa cum făceam când eram mici și ieșeam pe drum după ce se oprea ploaia, îți mai amintesti?

— Dacă îmi mai amintesc? N-ar trebui să mă întreb... Vocea cu inflexiuni grave se opri puțin nefirese de parcă ar fi fost intrerupt de un comutator care nu făcea contactul chiar așa de perfect...

— N-am vrut să te supăr... am spus așa doar...

— Știu, și mai înainte la fel: ce-ai zice dacă am lăsa totul baltă ca și cum am sta vreodată la îndoaială când a fost să luăm o hotărâre... Ca să nu mai spun de...

— Chiar vrei să nu mai sfârșești? Crezi că acum e timpul potrivit ca să-ți amintesti totul?

— Chestia cu lumina nu se întâmplă de două ori într-o viață de om... nu așa ai spus? Și-atunci lasă nu mai încerca să mă intrerupi, atunci, după tine, când crezi că ar trebui să-mi amintesc? Dar închipuieți-vă că faci efortul degeaba și chiar dacă m-ai convinge că ai dreptate, ceea ce s-ar putea să fie foarte probabil, te rog să crezi că nu am nici o putere, dar absolut nici o putere ca să mă împotrivesc gândurilor care ținesc de parcă ar răsări din ploaia asta de lumină.

Soarele ardea îngrozitor și aerul topit juca pe deasupra lucrul în care verdele mohorit clocotea ca o matcă în care apa nu-și mai găsea țesătura. Înăstă ștersese totul și ochii lărgiți de atîta lumină transformau mișcările pe care le mai putea percepe pe întinderea încercuții de roșu ucișător al țării, în unduirile domoale de valuri, în tresăriri ușoare de apă peste care alunecă vîntul.

— Bine, poate spui cu adevărat... dar nu, nu trebuie... acum...

— Vrei să zici că ar fi prea târziu, dar... — Tocmai, nu vreau să zic, adică nu mai este nevoie să spun eu asta...

— Sigur?

— ?!

— Nu mai ai curajul să repeți, a început să-ți fie frică? De-ai ști cel puțin cum îți stă...

— Frică? De ce ar putea să-mi fie frică?... și ce vrei să zici... cum îți stă... dacă îți face plăcere să-mi spui, aștept...

Cerul păru că se întinde deasupra și se subțiază de parcă cineva îl apucase de partea cealaltă și îl forța să-l ridice undeva, dar fără să reușească să-l deslășească margi-nile închegate pe zăre. Avu impresia că din clipă în clipă are să plesnească și parcă simți-aerul proaspăt cum năvălește, ca în nopțile de vară, când se trezea înainte de apusul lunii și deschidea geamul și se apleca în afară înfrînzînd ca într-o cadă răcoritoare.

— De ce faci, și-am spus doar că aștept... cum zici că îmi stă... O dungă de aer vinăt se răsuci peste întinderea înăbușită, ca un val care a adunat toată murdăria de pe suprafața apei. Așteaptă... pînă se pierdu de partea cealaltă a pădurii, unde umbrele închegate se lăteau într-o pată diformă, amenințînd să se reverse înspre el.

— Nu vrei să spui? După felul în care m-ai întreat, părea să-ți facă plăcere... și nu vād de ce ai renunța așa de repede la ea... poate că...

— Ce? Poate că e ultima, nu, asta ai vrut să spui...

— Poate...

Din nou cerul se curbă și întinderea îi aminti de apa care își lovește oboseită, maulurile. Ca o bătaie într-o poartă dincolo de care nu știa dacă mai locuiește cineva...

— Chiar să fie ultima?

— De ce insiști? Și de unde aș putea să știu eu dacă e ultima?

— Dar cu lumina, că nu se repetă de două ori în viață o chestie din asta, de unde știi?

— Eu cel puțin nu...

Pentru prima dată nu mai avu puterea să continue. Apa îi lîsnă prin piele, aburind-o ca și cum în interior se formase un sloi de gheață.

— E vorba doar de mine, înțelege-mă...

— Dacă e vorba doar de tine de ce îți spui gândurile cu glas tare... ce nevoie are altul să știe ce crezi tu despre o zi încremenită în lumina orbitoare...

Dumnezeule, de ce o fi lăsat așa ca atunci când îi e mai greu să simți nevoia asta păcătoasă de a-și scoate gândurile afară... ca pe niște copii pe care îi izgonești numai pentru a-și auzi cum plîng plînsul care nu poate fi înțeles decît de matca din care

curge... n-ar fi de o mie de ori mai bine să poți să te prăbușești peste ele... dar să o faci cîzînd în interiorul tău, în așa fel ca să nu te vadă nimeni...

Lumina pătrunsesse peste tot și locurile povîrnite dinspre riu, pe care cîndva se zăreau pîlcuri de tufe, se amestecaseră într-o masă gelatinosă, smălțuită de galbenul acesta istovitor. Sus, lipită de deal, umbra pădurii se lățise enorm și atîrna gata să pice.

— Să-ți izgonești glandurile... nevoia asta de a trece măcar pentru cîteva minute pe lângă ele... așa de parcă legătura comună ar fi dispărut, s-ar fi prăbușit ca o punte... să-ți tai funia care ți-a numărat pașii o viață și s-o pornești într-o goană nebulă, indiferent că timpul ei e măsurat în secunde sau că nu e decît o prăbușire... lucruri pe care le faci de multe ori, indiferent că îți este frică sau nu. Dar eu nu pot să înțeleg de ce îți seacă puterile și ți se topește răsufletul atunci cînd îți dai seama că acoperișul acesta de seră înăbușitoare este gata să plesnească... te strîngi pînă îți crapă ochii în orbite de teamă că vei fi aruncat cine știe unde, strîngînd pînza asta care se înroșește ucigător... ești în stare să uii totul...

— Bubuțul de tun și fluieratul infernal în țărîștii de cartusier... saltul și scormonitul prin pămîntul cînos, nisipul care îți freacă tălpile și-ți înroșește ochii, setea care îți cojește buzele ca febra...

— Vorbele și plînsul celorlalți...

— Cealaltă unde ori fi? Poate că au ajuns, au străpuns perdeaua de foc și au reușit să treacă dincolo.

Ropotul de cizme se auzi o clipă, adus de amintire, străbătut pentru cîteva secunde de armat de liniște care îl izolase... și se pierdu ușor de parcă alunecase pe un geam. Nici nu știa bine dacă îl văzuse sau numai îl auzise...

„Cealaltă”, repetă și se strînse speriat de albul de lumină care devenise orbitor și greu apăsîndu-i pleoapele. Nu le mai putu ridica... Gîndurile se amestecară și cîteva secunde se văzu prăvălit de rafalele de mitralieră. Bucuria că apucase să tragă cel dintîi îl doborîse. Ii venise să ridice și un timp, aplecat pe genunchi, păru că se roagă... că își cere iertare înainte de a ride. Atunci trecuseră ceilalți. Și în ceața care îl împăienjenii ochii, roșul acela care îl istovi, se domolî încetîncor pînă se pierdu într-o pînză străvezie.

Se întimplă uneori cu pe cîmpul de luptă să fie uitat cine un om. Și, rămas singur, cînd clipele îi sint numărate, acesta ce poate face mai bun decît să-și vorbească lui? Este poate pentru prima dată cînd omul e mai aproape de el și tocmai de aceea monologul pare un dialog sacadat, temător... care se clatină ca o punte suspendată în gol.

Debut

RUXANDRA BERINDEI

cocoșul

Cînd cîntă cocoșul Ana-Maria-Ioana naște un copil și se gîndește că-l va boteza Ana-oi-Airam-Ana și toată lumea știe că-i din flori. Dar ea nu plînge și nu se rușinează. Copilul s-a născut. Și nici nu-i pasă că se discută în oraș c-ar fi o femeie josisnică.

Pereții sint veseli și albi și-ș pătru-n totul. Ana-Maria-Ioana a mai avut copii, dar i-au murit toți. Și toată lumea știe cu cine i-a avut, ea însă-i fericită că oamenii nu se vor mai plictisi cînd merg la cîrciumă. Iar copilul pare sănătos. Nu va muri nici de scarlatină, nici de meningită.

Ana-Maria-Ioana nu vede decît cerul albastru și păsările zbîzburînd peste ea, însă nu-ș vulturi și n-or să-i fure copilul.

Cînd cîntă cocoșul Ben Nebunul se urcă în clopotniță și numără virfulurile copacilor și păsările care trec pe cer. Iar a ajuns la 3303... și tot n-a venit pasărea lui. A mai trecut o zi și Ben, Ben Nebunul, nu și-a găsit nici păsarea, nici pasărea. Va mai trăi oare?

Cînd cîntă cocoșul călugărul Damian go-nește cloștele din vie și-și leagă sutana în-o bucată de sfoură slinosă și strănută. Ieri erau mai multe hoate, azi nu va ploua și va putea să bată tabla de pe acoperiș. Nebunul ăla de Ben a strigat-o. O să-l certe Iar a luat-o razna. Numără. Atîta știe să facă. Azi o să-l pună să curețe cartofii. E bun călugărul Damian cu Ben.

Cînd cîntă cocoșul Bis-Bec iese din cîrciumă cu gura amară de vin și de tutun. Din nou s-a îmbătat și va avea o criză de gastrită. Și bătrîna Sali i-a spus că n-o să-l mai țese să doarmă-n pod. Nici luminări din alea groase nu-i va mai da și-l va lăsa să seacă ca pe-liliecii. Lui Bis-Bec nu-i place întunericul și-i e frică de lilieci. Sali îl iubeste pentru că n-are un ochi și seamănă cu copilul ei care s-a aruncat de pe pod. El însă nu știe. De altfel ea i-a pus bani în buzunar, căci știe că nu va muri de gastrită, ci de bătrînețe. Bătrîna Sali știe tot, căci ăia e bătrîna... Il așteaptă-n stradă și-l va șterge cu fusta ei de sînge și murdărie.

Cînd cîntă cocoșul Mariș-a încă caldă de îmbrățișări și pudră-l luncă în avalanșe pe git. Are din nou bani și poate să-și cumpere

apte și să se plimbe cu ledul pe pașlște. Va ride cu gura și ochii ei adevărați.

Cînd cîntă cocoșul Mur-Bur plînge de supărare. A mai venit o zi și el trebuie să fie din nou vesel. Il dor piciorarele mai tare decît ieri, dar își va pune nasul de carton și picioroan-gale și-i va distra pe copiii cei mici. Nu va întinde tava, căci nici copiii n-au ce pune pe ea. Mur-Bur nu-i un om rău, însă toată lumea ride de el fiindcă nu-l poate pronunța pe „r”.

Mur-Bur n-o să-i blesteme pe cei care nu pun bănuți pe tablă.

Cînd cîntă cocoșul Fan și Tan se întorc pe cealaltă parte și visează că-i iarnă și stau înțip sub pomul de Crăciun. Ursul de pe du-lap îl cade lui Fan în cap și se trezește și strigă o-au venit hoții. Tan nu-l crede și-i trage un picior în flotor. Fan și Tan au adormit la loc.

Cînd cîntă cocoșul Varvara-Ararav se trezește și caută pilulele în toată casa. Cînd în fine le găsește îl pune lui Vur pe noptieră și se bagă în pat. Se uită în tavan și vede pentru a zecea miă oară spîrturile și-i vine să plîngă de supărare. Trebuie să discute neapărat cu Vur. Altfel îi se dărmă casa-n cap.

Cînd cîntă cocoșul Bul-Cocosatul se gîndește la bunicul lui care avea o cîrciumă cu poze de femei goale pe pereți. El n-a avut noroc. Poartă teancul de ziare sub braț, dar ar prefera să ducă paie pentru cal sau un kil de gutui. Bul-Cocosatul știe că oamenii mari au fost mici de statură, el însă are și cocoașă.

Cînd cîntă cocoșul Văduva pleacă pe dealuri cu capra și nu se gîndește la nimic. Pînă și capra tace.

Cînd cîntă cocoșul Mor-Sur caută să-nțeleagă de ce l-au închis în tun. Știe că s-a luminat de ziua. Intotdeauna știe cînd se luminează. Mor-Sur urăște liliecii pentru că se fac că nu-l vād. Nici muștele nu-l plac, căci ele se pot strecura prin pătrățelele de lumină.

Mor-Sur își jură că atunci cînd va fi liber, va omori un om.

Cînd cîntă cocoșul doctorul lasă mîna bolnavului să cadă. Își face rugăciunea și pleacă să luncă o cafea.

Cînd cîntă cocoșul...

ION NICOLESCU

Post mortem

ce te doare doctore
de-ți ajung-o poezie
ce incendiu își nozare
sub retina de hirtie

ce tiran te-mbalsamează
inocent în rozmarin
de ce vrei să-ți amintesc
că trăim parcă murim

orb ce sunt eu vād se stînge
luminarea de femeie
ce-o păstrezi să nu înghețe
sub a singelui tău cheie

voi să nu mai vād nimic
am vederea din greșeală
noaptea e așa murdară
că nici stelele n-o spală

GEORGE VIRGIL STOENESCU

Arie antică

S-au lecut în cercuri răzbușări
în filifirea aripiilor parce,
în liniștiri de noapte pe un scut
Din zile păgînirea se întoarce.

Apropiate stelele de loc
Au lăcîmat cîmpii însingurate:
Un diavol ține harla mea pe rug
Sculiilor din verzi însingurate.

Cealaltă lacrimă

Cealaltă lacrimă ardea
Ușoara plîngere de ape,
Se ridicase o perdea
Pe nemurirea dintre pleoape.

Curgea ca șarpele spre ziuă
Au lăcîmat cîmpii însingurate:
Voise noaptea din prezidiu
În ziduri oasele să-și scalde

Pereche aprigă de scrum
Cădea visînd dumnezeire,
Creștea albind în ploii de fum
Și muzici scurse din țingire.

Ilustrații de MIHAIL VULCANESCU

AL. RAICU

În urmă

Încă un pas, încă un os
Venit aici omul frumos
cu-nalt talag, cu un burete,
oe umeri zdrențe, și-un
erete.

În urma lancei. Și atit.
Luminile-i cădeau din git,
Unii-i cîntau eoitălam.

Lingă ogîndă-l așteptam.

Biruintă

Imi arse degetele toate
dar mina strălucia de sus,
cit rădicam pe-acele spate
oaverile dinspre apus.

Cum se-mpărțea aceeași
noapte
stîștă-n vînturi și nevoi
în iur cădena smochine
coapte
soălate de aceleasi ploii.

Iar degetele de departe
lumină răspîndeau, durere,
dînd fiecărui cite-o carte
dintre cenuse. De tăcere.

ION MURGEANU

Dorul meu

visul

Cum izbucnește dînt-ro
statuile lumină
Ori cum într-un fruct gustul
se simte

Deși nu s-a capt
Faptul zilei i-o vrajă
necontenită

Toate întimplările curg
Dar nimeni nu le alcătulește
Sintem numai singuri

Și ducem lipsă de ochi
Toluși într-o stea s-a lîvit
Un simburu un grăunte de
adevăr

Moartea luminii presimta
Acest ochi rece și mort
Acest Cavalier straniu
Fără Fîință
Dorul meu visul universal
Care-n seară umple
văzduhul
mireasmă
De ierburii cosite

NICOLAE PASCU

Discobol

Samaritan tirzul blind
așterne
armin aprins devremelu
obo'
să-i fie cald cînd de pe reci
gradene
privi-va-geunuchiatul
discobol

ce-a azvîrlit peste arand
discul de aur bumerang
lumina lui miine paterna
să-nțîmpinăm pe orbii în
prag.

Ancoră

Bate în oase crîvătul sec
și-n vine se-aude cum
singele tace
cumpănă orabei fîntîni mă
aoalec
în ochiul latidic vorace.
Și prins cu fire de lum
subțiri
ancoră grea în cerul rotund
coborî spre steaua urșită în
zor.

OVIDIU
HOTINCEANU

Adu-mi un strigăt

Februarie, blană dulce de jivină
Sub care omenşeşte ingenunchi tiara
Zăpada ta să ningă peste trunfi
Şi în galop să-mbobocească nara
Tu, timp mezin, pur ca şi simbul
In rod depus de-o mină născătoare
Ochiul pe sin se pregăteşte să răsără
Călcăiul se preface-n floare
Adu-mi un strigăt lung, ca lancea
Ce să zăvârle-n umbra lui, urliind
Să-l lase singur, Ingerul, cel care
De carne se dezbracă, de auz, de gând.

DUMITRU STANCU

De la un timp

A început să plouă cu cafea,
Taată vă plouă cu cafea,
De fapt toată viaţa a fost ea.
Cu vulpi a început a ploua.
Cu ochi, a plouat cu capete
Cu capete din solzi de cocodril.
Degeaba rup lianele gindului
Fragil sufletul mi-a devenit, fragil.
A început a ploua cu ouă,
Cu ouă nemaivăzute nicăieri,
Cu ouăle timpului a început să plouă.
Cu sinii milioanei de baga.
Cu mandibule, cu penele ochiului plouă
Plouă pretutindeni cocotieri,
Cu lupi, cu idei de rouă
Cu straniu absurd de cer
Plouă cu ineri, cu capete de mori
Cu pelicani, cu bărci scufundate.
Curg fluvii de scorpionii,
Plouă idei macerate.
De la un timp plouă cu cafea,
Toată viaţa a fost ea.
Doamne singurul loc de refugiu,
Te cern Don Quijotchi de baga.

Perpetuum mobile

Am găsit un punct, o stare
Care mişcă tot ce este.
Doamne, veşnica mişcare,
Cu mişcare se hrăneşte.
Am găsit un timp în spaţiu
Şi un soare înalt sor,
Un cristal fără de soajă,
Infinit în flux sonor.
Ce e veşnic, veşnic este,
Nici că moare nici trăieşte.
Căci mişcare mişcă în toate,
Toate stelele celeste.
Scot vorbirea la vedere:
Am găsit în spirit stare.
Doamne, veşnica mişcare,
Nici trăieşte, nici că moare.
Precum Eul meu se cerne,
Vertical, orizontal,
Doamnă, am găsit pământul
Intr-un flux universal

Perpetuum mobile

Am găsit un punct, o stare
Care mişcă tot ce este.
Doamne, veşnica mişcare,
Cu mişcare se hrăneşte.
Am găsit un timp în spaţiu
Şi un soare înalt sor,
Un cristal fără de soajă,
Infinit în flux sonor.
Ce e veşnic, veşnic este,
Nici că moare nici trăieşte.
Căci mişcare mişcă în toate,
Toate stelele celeste.
Scot vorbirea la vedere:
Am găsit în spirit stare.
Doamne, veşnica mişcare,
Nici trăieşte, nici că moare.
Precum Eul meu se cerne,
Vertical, orizontal,
Doamnă, am găsit pământul
Intr-un flux universal

Perpetuum mobile

NICOLAE NASTA

În casa amintirii

Nu mai m-asteaptă mama în prag şi
nicăierea.
În casa amintirii s-a aşternut tăcerea.
Ferestrele sint negre şi oarbe şi pe-alei
Nu mai rid crini în floare sub străşină de tei.
Pe horn, nu mai văd fumul pălind albastru
zare.
E încolţită uşa şi-i noapte în pridvoare.
In somn de jale-adincă suspină lin, peretii.
Nu-şi mai aşteaptă mama în prag bătrîn,
băieţii.
I-aproape scriul negru, născut în veac
trecut.
Şi patul e aproape sub vechiul aşternut.
Stea scaunele roată-n jurul mesei scunde.
Din aspre solitudinii, durerea mă pătrunde.
Durerea mă pătrunde ca un fior de ghiţă.
Coboară din icoane privirile în ceaţă.
Răscrucea despărţirii, mi-tuneacă vederea.
Nu mai m-asteaptă mama în prag şi
nicăierea

Arbore...

Mă-mprăştii pe sub nucii, rădăcior
Şi mă destram ca soarele în raze
Şi-ubnesc peste-nîndiri de topaze
Sub snopi de amintiri care mă dor.
Pridvoarele s-au trînt sub ceruri grele
Finiţinele în ciuturi dau nămol.
Pieiţă poate-n arşi şi-n pirjol
Cărdăile copilăriei mele.
Eram pe-aci de-o valma, veri şi fraji,
Dar într-o zi, ne-am risipit în lume.
Copiii noştri nu-şi mai ştiu de nume
Şi înyine simţim îndepărtajii.

OVIDIU
ALEXANDRU

Nu

Eu nu am ochi,
Dar muntele, văzînd,
Mă pune-n raza lui-privire.
Eu n-am auz,
Dar marea, ascultînd,
Mă soarbe-n mustul ei-vorbire.
Gură placată de antene Kant şi Hegel,
Nu poji spre nimeni şi nimic să spui.

Frig

Sînt poet cît şi Dumnezeu
Innebinînd...
Ca apa sint florile
Innebinînd de durere respiraţia vîntului,
orele.

Fac să trecă patul lui Procust
Alergînd, alergînd...
Dar valurile mării
Coboarînd şi urcînd, coborînd şi urcînd?

Ce distanţă de ospiciu,
Punct imbrăţişînd singele într-o imagine...
Anticil își păseau singuri trecerile
Adormînd în prund, pietre în prund...

PAUL EMIL DIACONESCU

Roata

Zi de zi, seară de seară.
Moara macină-ntr-o doară...
Macină din anii mei,
Macinănd odat-cu ei
Simţămînte şi idei.
Din grăunţe de speranţă
Şi din boabe de idei
Roata morii-n viaţă lasă
Paşi din mreaja bucuriei
De-a mă spulbera în vînt
Să m-adun în simţămînt.
Simţămînte şi idei
Macinate-n gînd de moară
Alături cu anii mei,
Roata morii le presară
Zi de zi, seară de seară...

Fum

Incet,
In valute pierdute în vis,
Se-nalţă firav fumul sacru
Născut din tăcuni de tutun.
Se-nnalţă şi pier-n albastru abis.
Şi pierce ca gîndul cel bun
Cînd bleastă-mă-o babă
Pe fata frumoasă din casă.
Se-nnalţă şi pier-n valute şi-n vis
Şi-n norii de vată
Cu forme de fată
Uitată-n tăcunele stîns...

VASILE
ANDRONACHE

Soarele

O, trupul strigă iarna după soare
Cu-o limpede zvicnire de cocor
Albastre muchile-i de zare
Le-mbracă iarna-n flori de dor
Şi cîntă gura ochiului izvoade
Pe forma lucrurilor blindul cer
Căci dincolo de soare vestejeşte
Prezenţa lumilor în nepătruns mister
Un zeu își cere steaua de la soare
Cînd talpa-mi muscă sticla coșului de frig
Tu pe flintina-mi singelui te roagă
Iubito noaptea soarele cînd strig

Ca o blindă stea...

Risipă de cleștar în crîng albește
Sub roza mișcare a dimineții
Și viscolul sub altă stea
Galopul neguros și-l liniștește
In pacea-nînderilor pure
Un glas duos prea dulce mă lovește
Și virginala flacăra de nea
Cu-o nouă bucurie mă-azurește
Cînd solitară urma în zăpadă
O stinge soarele și-o șterge vîntul
In cerul românesc aș vrea
Să-mi ardă capu ca o blindă stea.

BIANA NORD

Întrebare

Îți amintești?
Îți mai amintești de ziua aceea galbenă?
Galbenă și tristă. Tristă pentru noi plină atunci
N-ai vrut să te sprîlji pe brațul meu. N-ai
vrut să te ajut deși broboane de sudoare îți
brăzdau fruntea intrîndu-ți în ochi. Mîna îți
tremura și degetele ți se albisera pe minerul
lucios al bastonului.
Vorbeam cu tine. Priveai înainte. Mereu
spainte cu gura înclăștată. Citeam suferința pe
fața ta. Îmi venea să plîng. Să-mi acopăr ochii
și să fug fără a mai privi în urmă. Era însă
prea tîrziu... Am descuiat eu ușa care s-a des-
chis fără zgomot. Am pășit în încăperea luminoasă,
scîlpind de curățenie și ordine. Camera
de mori. Camera de bolnav incurabil. M-am
înfiort. Aș fi tras obloanele. Oare avea obloane
casa? Aș fi vrut să fiu oarbă. Să mă conduc
de mîna la petul acela nupțial... Mă priveai cu
ură cum aruncam de pe mine cu răni tremu-
rînde hainele care mă ardeau. Te-ai prăbușit,
trunchiul cu rădăcinile sfîrșite. Am închis
ochii. Am fost fericită. M-am simțit puternică.
M-am simțit pentru prima dată Eu. Am uitat
tristețea anilor fără culoare. Cînd am deschis
ochii cu teamă, erai acolo frumos ca un Inger.
Dormea cu fruntea luminată de bucurie. Te-am
sărutat ușor și ai zîmbit prin somn unui gînd
nestiut. Am rămas liniștită privind tavanul
cu rîduri de bătrîn obosit. Ce fusese viața mea
cînd atunci? Viață tristă de fată urtă. Am
fost un copil neadorit, crescut într-un orfelinat
cu înfățișare de mînistire. Acolo își plînseseră
tineretea sacrificată călugărițele. Ursuline.
Încăperi bolnicioase. Pereți groși și umezi. Geamuri
înguste cu gratii prin care lumina intru cu re-
pulsie. Educație bătrîne cu baite cernite.
Seara imbrățișam, mai mare fiind, perna rece.

OLGA BUBULAC

călăuza

Mergînd spre deșertul Giza, mă întrebam
ce mă uimea atîta la călăuza mea.
Era un bărbat, tăcut, cu o personalitate stran-
ie și neobișnuită, și în întreaga lui ținută
respira mîndrie. O mîndrie în care se împle-
teau frumusețea mlaestoașă, cu amarul și o-
boseala. Încruntate pe obrazul lui frumos
și expresiv; un obraz dintre acelea care nu se
pot uita niciodată, așa cum vezi multe. Încr-
unt de barbă scurtă, sură, cu nasul drept și
puternic, cu fruntea largă, încruntată și gîndi-
toare, sub a cărui boltire impresionantă,
scînteiau doi ochi aurii, a căror privire adîncă,
te înfiora. Era un cap semet și trist de om
cu intense trăiri lăuntrice, cu multe înfrin-
geri, și cu puține bucurii.
L-aș fi întrebat ceva dar îmi dădusem se-
ama că nu cunoștea altă limbă, decît pe aceea
a țării sale, și simțindu-mi intenția se întoar-
se și-mi zîmbi, stînjinit și blajin.

numai acelei lumi, chinuitoare și obsedantă
o luptă impresionantă cu greul vieții, un greu
apăsător în care-ți simți trupul frînt de sete
și de oboseală, biciuit mereu de flăcările soa-
relui.
Greul acesta, îl știu și-l cunosc numai acei
temerari fii ai deșertului, care atunci cînd vor
un mic răgaz n-au cui să-l ceară și nici cui
să se plîngă, care atunci cînd nu mai pot să
meargă se așează jos pe nisipul încins, și res-
piră adînc, dar aerul fierbinte mai mult îl
înăbușă; care dormici de puțină umbră, întră
unori în piramidă, și se așează la intrarea
ei, sub bolta de piatră, unde nu pot sta mult,
pentru că se sufocă miresmele tari și sumbre
de criptă închisă de milenii.
Îl priveam, și mă gîndeam că-ți stîrnea și
milă și admirație, sentimente contrarii, care
poate se treziseră în sufletul meu, ca un re-
flex al personalității sale, pe care o dibuiam

va trece — conform credinței poporului său
— în trupul unei ființe mai fericite poate, și
mai puternice.
După ce am ieșit din piramidă, l-am înțî-
nit din nou afară, ca pe un străjer luminos,
care nă pâlise sub strălucirea soarelui. Sta
falcic la intrare, și ridicase în sus capul a-
cela frumos ca să privească cerul adînc de
senin, iar în ochii lui aurii soarele luca bilnd.
În adîncul privirii lor, se aprinsese istoric
dorința izbăvirii de povara uriașă a istoriei
poporului său pe care ei și frații săi anonimi
o purtau pe umeri și în sînge. Se citea atunci
pe fața lui — pe care nu puteam s-o asemăn
cu a nimănui — un fel de fînguire lăuntrică,
întreaga poveste a zilelor trăite de ei cu
trupul ostent și ars de soare printre pirami-
de, unde se cutremurau gloriile trecute ale
faraonilor și se unduiau misterele Egiptului,
în strălucirile de aur și nestemate ale armuri-
lor ascunse în sarcofagi.
Desigur, călăuza deșertului își moștene-
sc destinul de la strămoșii lui, de la acei legen-
darii zmei suri ai deșerturilor, ce înfruntau ar-
și necruțătoare, năpraznică încruntare a ce-
rului, și vîietul fioros al pămîntului, cînd era
bîntuit de taifunuri.
Stranie istorie a piramidelor, misterul la-
birintelor și miracolul frumuseții lor întune-
cate și neobișnuite, au intrat în legenda de
aur a minunilor lumii, în care faptele sînt
scrise cu slove de stele.
Slăvind pe zeul soarelui, oamenii și-au des-
chis sufletul în fața luminii izbitoră a fru-
mosului și-au dăruit trupul lor trudei ve-
nice, care cere sînge și moarte. În fața măre-
ției credinței lor, în fața glorioasă trecut, ei
și-au închinat viața sacrificiului, resemnin-
du-se în prezent și sperînd într-o viață senină
a închipuirii lor, înasulețite de idealul nemu-
ririi.
Omul care mă călăuzise în inima Gizei și
care îmi stîrnea atîtea gînduri, plecase din
nou spre marginea deșertului. Am stat și l-am
așteptat în fața piramidelor, urmîrînd doi
vînturi care se roteau într-un zbor lin, pier-
zîndu-se în fundul cerului.
S-a întors destul de repede, cu un grup de
turisti zgometosi, dintre care cîtiva fîi stîr-
neau o profundă antipatie. Erau printre ei
doi tineri încrezuți, tipul de tineri la modă
în occident, cu fețele goale, anoste și spelbe,
pe care părea că nu trecuse niciodată vreun
gînd profund. Amîndoi aveau părul lung, rar
și fără culoare și purtau niște ochelari de
soare caraghioși, mari, fără formă, cu lentile
de oglindă, care păreau doi ochi uriași de
broască.
Simțeam un fel de revoltă, cînd vedeam
cum se sprijineau brutal pe umărul lui, ca să
coboare de pe cămăla, cum îl dădeau în mîna
desprețurii un bacșis mic — de cîteva mărci,
— pe care el îl primea sfios, și mă înfioram
cînd îl vedeam cît părea totuși de frumos și
dema, printre acei filizoni antipatici, zgo-
motoși și plini de ifos. În surîsul lui, care
o clipă mi se păruse umil, era ceva măreț, lu-
minos, și pe fața lui sta întipărită parcă, în
acele momente, intense pentru mine, întreaga
istorie egipteană, adunată din mituri și le-
gende străvechi cu eroi măreți și stranii. Ară-
ta ca un biet vîetez, care-și pierduse cute-
zanța, dar în sufletul căruia, moceau scînte-
înd, nobilețea și curajul.
Doar seara tîrziu, cînd stelele țîsneau ca
niște săgeți de aur pe cerul deșertului încă în-
vadat de valurile de sînge ale apusului, rămî-
nea în sfîrșit singur, într-o tainică reculegere.
Se culca cîteva clipe pe nisipul încă fier-
binte — din timpul zilei — și asculta atent
glasul pămîntului, care răzbată parcă, negura
mileniilor. Se șoptea în adîncuri, istoria pir-
midelor săpate cu hieroglife de aur, pe ziduri
falcice încruntate, în tăcerea misterioasă a
trecutului.
În urechile lui care distingeau cel mai mic
zgomot, începeau să sune murmurale melan-
colice ale nopții orientale, și atunci parcă se
auzeau ca prin visuri străvechi tropotele cal-
lor lui Napoleon, care veneau cu nocezarii
înfiorate, să prosterneze pe călăreții lor, la
piciorale sfînxului.
Și cînd plin de melancolie, privi spre fața
enigmatică — ce părea că se topise de soare
— a uriașului sacru, zări parcă toată mîndria
faraonilor și fala Egiptului de odinioară, în-
cremenite în privirea lui, străpunsă de dorul
vremurilor de glorie, demut sinse.
Apoi se sculă de pe nisipul cald, și veni
lîngă piramide, unde cu minile arse și cră-
pate, mîngîie zidul acela puternic de piatră,
răsărit din imensitatea mileniiilor.
Se întoarse apoi la marginea deșertului și
legă cămălele în țarcul lor, unde dormeau
noaptea, pînă dimineața, la răsăritul soarelui,
cînd începea o nouă zi de drumuri obosito-
re prin arșiță, sub stîndardul măreției de o-
dioară.
Casa lui era departe, în partea cealaltă a
orașului vechi, unde locuințele n-au acoperi-
șuri, și zidurile dărăpănate ale curțiilor in-
terioare de pe ulițele înguste și sumbre, au un
aspect trist și răscolitor. Ajungea întotdeauna
noaptea tîrziu, și după ce mîncă puțină pas-
tramă de capră și cîteva felii de portocală, se
culca obosit pe o laviță joasă acoperită cu
pleduri, cu fața în sus, la cerul senin și odih-
nitor.
Printre glasurile înfiorate ale nopții, se au-
zeau unori urletele șacalilor, dar nu se sper-
ia, pentru că era obișnuit cu nopțile acelea
cu zgomot sumbre, sub cerul orientului zmăl-
țuit de crîni de aur ai stelelor. Și dealtfel,
iubea cerul acela adînc de senin, pentru că era
al țării sale și nici nu mai cunoștea altul, de-
cît colțul acela de cer, sub care se născuse,
și trăise.
Dimineața, cînd se întorcea la marginea Gi-
zei, și cînd în cadrul orizontului strălucitor
și arămii vedea din nou piramidele înălțî-
ndu-se uriașe, inima lui caldă tăreșă, și ochii
lui aurii se umezeau de bucurie, pentru că,
de fapt, atunci se simțea — pentru o clipă, —
cel mai bogat om din lume.
El știa că este un fiu al deșertului și gî-
ndul acesta îl umplea sufletul de fericire.
Pămîntul acela fierbinte, arid, uscat, dar
minutat, era părintele lui, și doar prin gene-
rozitatea sa, și a poporului său — ce deschi-
se porțile tuturor spre minunile sale, — alții
puteau să-l vadă și să-l admire.
În clipele acelea de cugetare, devenea atît
de mîndru! Se credea condus de zeul soare,
întocmai ca și regișii vîjelosi și puternici ai
Egiptului din vremurile străvechi, învîluit de
umbră măreției fără de seamă a fastului, a
gloriilor, a frumuseții de altă dată, cînd o
menii înălțau piramidele din osul de granit al
pămîntului spre sufletul soarelui, cînd aurarii
vestiți ai lumii veneau să împodobesc sarco-
fagul lui Tutancamon, și cînd în văzduh,
plutea mireasma fîrnată a florilor de lotus.

Ilustrații de VLADIMIR CIOBANU

Stam cocotată pe cămăla, care-și lega
trupul masiv, și el mergea înaintea ei, cu un
paș larg și rar, puțin ostent, fără să păra-
sească o clipă însă, aceea ținută demnă de rege
al deșertului, înalt și solemn sub veșmintul
alb.
Era o zi înăbușitoare, cu soare mult și fier-
binte, a cărui lumină umplea văzduhul. O zi
ca toate celelalte zile în lumea lui, dar unică
pentru mine, o zi în care mi se dezvăluia o
viață necunoscută mie pînă atunci, o lume
cu oameni ce aveau alt zăbucim decît al ce-
lorlalți; un zăbucim aproape tragic care trăia
în dedesubtul aceluia cadru de măreție, sub
strălucirea fastului, în care piramidele apă-
reau triumfătoare în frumusețea lor vastă și
sumbră.
Mă stînjenea atunci faptul că nu puteam
să mă bucur mai mult și să tremur de feric-
ire c-am ajuns printre minunile lumii.

Totul în jur, — în afară de lumina aurie a
soarelui — avea o frumusețe apăsătoare și in-
tunecată, o frumusețe care te copleșea și te
mistuia, întocmai ca și soarele acela puternic
care parcă voia să te doboare cu focul lui.
Și apoi, era călăuza mea, omul pe care aș
fi vrut să-l înțeleg și să-l privesc separat de
lumea lui, ca pe un suflet aparte, și în acelaș
timp, ca pe un reprezentant al orientului, al
cadrului său de vis arzător, în care se înălțau
ca din trupul pămîntului spre sufletul soare-
lui, piramidele, ce păreau că se tem de întu-
nericul dinăuntrul lor.
Îmi dădeam seama că omul care mă că-
lăuza era tare obosit și mă întrebam plină de
curiozitate de cîte ori pe zi făcea acel drum
înălțuit de arșiță — de la marginea deșertu-
lui, pînă în fața piramidelor lui Cheops?

Desigur de multe ori, de nenumărate ori. Și
în munca lui, era o monotonie caracteristică

cu greutate, și în care îmi dădeam seama, că
se îmbinau într-o duioasă armonie, resemna-
rea cu mîndria

După ce am ajuns la piramide, se odihni
puțin, și apoi porni din nou spre marginea
deșertului, unde îl așteptau alți călători, la fel
de curioși, și la fel de indiferenți cu ființa lui.
Și așa, se străduia încontinuu să înfrunte
forța copleșitoare a deșertului; o străduință
acusă de un zîmbet amar și enigmatic care
trecea deseori, pe fața lui brăzdată de doruri
ascunse. Zîmbetul său părea că dezvăluie
toată înțelegerea lumii; o înțelegere în care
existau atît mîndria conștiinței frumosului și
măreției ce dominau aria și istoria poporului
său, cît și strania interiorizare a orientului,
supus în fața destinului.
Cînd cei pe care-i călăuza se minunau la
aparitia conturului solemn și melancolic al
sfînxului și al piramidelor, în sufletul său, —
în care această frumusețe era demult întîpî-
rită — nu mai erau decît zvicniri calme și
contemplație fără plan, și de aprobare mută
a celor care cînd veneau pentru prima oară în
fața acestor minuni ale lumii, erau ca și noi
născuți. Și atunci, avea un moment de destî-
dere și pe fruntea lui apărea o înseninare
blindă.
Inseninarea aceasta era ca o lumină ce ve-
nea din adîncul ființei sale, în care poate mai
scînteia înțelegerea strămoșilor; era poate
și rezultatul resemnării sale în urma trudei
lui neștute, în care el, plin de răbdare, te
călăuza în lumea aceea misterioasă a cetă-
ților universului.
Bărbatul acela tăcut, care-și petrecea viața
în umbra unor coloși de piatră, n-avea altă
speranță, decît pe aceea, a repetării aceluiași
zile pînă la sfîrșitul vieții, cînd sufletul său

întrebare

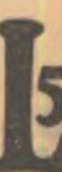
Gîndul îmi rătăcea pe pagini citite cu avidi-
tate. Apoi, odată, tîrziu, m-am privit în oglindă.
M-am îngrozit. Eram urtă. Părul prins în
panglica albastră încadra un obraz colțuros de
femeie trecut. Gura mare cu buze vinete.
Cearcăne... Invățam bine. Profesorii mă lăudau
dar citeam pe fețele lor compasiunea. Eram
retreasă și colegii mă evitau. Nici unul n-avea
curajul să rămîna singur cu mine. Mi-am dat
seama că inspiram un fel de teamă. Devenisem

arogantă sau așa lăsam să se creadă. Mîncarea
proastă, lipsa de aer, tristețea, toate, m-au
adus acolo, la sanatoriu.

...Eram și eu femeie... M-am ridicat încet și
am intrat în camera de baie. Furnici de gheață
mi-au invadat trupul zvicnind în sfîrcurile
sinilor împletiri. Păsări înșingerate desena soa-
rele pe pereții asudați. M-am oprit. În prag,
cîntînd cu privirea nelipsita oglindă. Am ză-
riș-o, lac fără fund, aninat într-un cui strîmb.
M-am privit fără să mă recunosc. Gene lungi.
Ochi mari. Nas fin. Buze fragede. Umeri ro-
zunți. Oglinda era prea mică. M-am urcat pe
un scaun schiop, nefolosit de mult și mi-am
contemplat pentru prima oară trupul zvel, de
animal fînăr. Cînd m-am săturat de mine am
vrut să revin. Lîngă ușa erai tu. Acolo m-ai
devorat flămînd de dragoste, fără odihnă,
scrișînd din dinți... Am plecat fără să-mi iau
rămăși. Nu știa. Nu îți-a dat seama. Ai fost
prea fericit... Stau singură în odaia mea. Îți
scriu. Ceva mă face să nu fiu mulțumită. Sou-
rele a apus de mult. Astăzi sint alifel. Nu m-ai
recunoscut oare? Mi-am lăsat părul lung. Îmi ră-
zîje buzele. Îmi ptez ochii. Ochiul acela pe care-i
sărutai cu buzele crăpate de nesomn. Mă
crezi? Sint frumoasă. Sint așa cum numai tu
ai putut să mă descoperi atunci. Ieri a venit
un bărbat. M-a cerut în căsătorie. Am spus, da.
Mă auzi? Am spus, da.

Ilustrație de IOAN VICTOR DRAGAN

Paradisul nebunilor

Tubirea. Cine și-ar putea închipui că un sentiment dezinteresat prin definiție și explicabil prin unicitate, ca iubirea, nu este altceva decât rezultatul a două confuzii, care se produc concomitent? Doi parteneri, avind fiecare propria sa prejudecată despre idealul pe care trebuie să-l intruchipeze celălalt, se străduiesc simultan să-și compună o imagine falsă dar conformă acestui ideal mediocre și pur teoretic. Și astfel o imagine falsă îmbrățișează o altă imagine falsă iar cei doi îndrăgostiți care nu comunică între ei, nemesec amabil schimb de abstracții, iubire pătimează. Simplu. Secretul succeselor lui Don Juan nu stă atât în farmecul său unic, cum își închipuie profanii, cât în pricepera ingenioasă calculată de a da victimelor sale iluzia că au întâlnit în sfârșit „bărbatul ideal”, că acest bărbat pe care, din ocoliș, visează să-l întâlnească există în carne și oase, nu era o pură invenție a lor. Cu alte cuvinte, Don Juan se pricepe să arate femeilor că au avut dreptate să nătrească visurile sarbete și idei preconcepute, toată mizeria unui ideal care nu e altceva decât frică și neputință de a da ochii cu realitatea, pentru că, înafară de ideal, derizoriu și fals, se realizează. Don Juan este oricine și orice bărbat poate fi irezistibil, cu condiția să dea femeilor iluzia că le va despăgubi de toate decepțiile meritate pe care le-au suferit fugind orbește de realitate. Iluzia, spun, pentru că de fapt, cine pregătește femeilor cea mai bună dezamăgire, din nu Don Juan? Dar felul lui Don Juan este succesul, sarcina îngrată de a silii oamenii să se întorcă la realitate este a autorului, Teodor Mazilu, pentru că, poate așa observat, până acum n-am făcut decât să rezum piesa „Don Juan moare ca toți ceilalți”. Totuși, această curioasă încercare a lui Mazilu nu are întotdeauna efectul așteptat. Oamenii sînt atât de obișnuiți să nu privească realitatea în față, încit, nu e de mirare că, nu privesc drept în față nici piesele lui Mazilu. O ironie ascunsă ne face să asistăm la un schimb de imagini false între comentatori care, cu un aer foarte serios, înlocuiesc ceea ce spune autorul cu ceea ce s-au grăbit să nu înțelegă și pentru a ilustra, și mai bine acuitate subiectului. Binevoitoare sau critice, mai toate comentariile pe marginea noii premiere a lui Teodor Mazilu, **Acești nebuni fătarnici**, vădesece aceiași singurătate în a-l subordona pe autor unui scop străin de intenția lui, mult mai ambițioasă în simplitatea ei, pe care a inspirat-o întotdeauna (și spun acest lucru și în sens autoteoretic) scriitorul a cărui dialectică subtilă scapă ușor analizei logice, înglobând inezisabil, în extraordinara ei mobilitate, și pe analist, cu obiectivitatea lui cu tot. Căci „satiric”, „moralist” și „umorist substanțial”, sau scriitor care „se întoarce în domeniul eticului” după ce s-a arătat interesat să trateze „defecte și incuruzabile în granițele morale”, Mazilu nu este decât pentru că observă exactă asupra vieții poate avea un efect moral, uneori satiric, alteori substanțial ca umor. Adevărata lui ambiție este alta. Într-un interviu pe care și l-a luat singur spune: „Sincer vorbind, termenul de „moralist” mă îndispune. A arăta cu degetul lucrul exact al infracțiunii și locul exact al răzvrățirii, a avea în preajmă vanitatea. Eu mă străduiesc să prezint cu exactitate viața; aceasta e morală mea. Dealtfel nu cred că etica e un ansamblu de reguli, cum ar fi regulile de circulație; morală nu este un scop, nici un ideal de urmărit, ea este o consecință spontană a iubirii și inteligenței... Pretenția de a prezenta cu exactitate viața modernă aparține, aproape în exclusivitate, în prezent, dat de gândit, deoarece mult timp am crezut eu însumi că există un sistem filozofic-moral, o teză în numele căreia Teodor Mazilu satirizează defectele, denunță corupția și moralizează oamenii. Nu, nu există o asemenea teză ci numai credința profundă a autorului că orice sistem exercitat asupra noastră are un mare efect irezistibil și pozitiv”. Dar nu e alt de simplu cum pare. Dovadă că nu e prea ușor de înțeles. Radu Popescu, căruia nu l se poate contesta nici pricepera și nici inteligența, scrie despre Mazilu în **România Liberă**: „O certă deschidere curioasă, o vocație din ce în ce mai accentuată spre aprofundare, au început să apară în observările și înțelepciunea, care este o adevărată filozofie a omului. E constituită, oare, această filozofie, se poate ea desprinde din opera lui Mazilu, ca un ansamblu de idei cit de cit coerent, unitar, limpede? Din păcate, nu, și gândirea sa încă nesigură, încă tatonată, face ca opera să frapeze prin confuzii și contradicții iritante, uneori chiar insuportabile. Având în minte ideea că aspirația de crea o adevărată „filozofie a omului” este scopul lui Mazilu, Radu Popescu se miră, pe drept cuvânt, că scriitorul nu construiește nimic ci dărimă totul, chiar și principiul incoruptibilității, în numele căreia pare să satirizeze pe toți ușor coruptibili de tipul lui Iordache, Dobrosir, Camelia, Silvia. De pildă conștientul Radu Popescu — care este înțelesul exact al faptului că cei doi „incoruptibili” (prezențați ca personaje cele mai ridicole ale piesei, iar unul dintre ei prin transformarea totală, a unui lichelism (subject) se întrecuie, sterilizând unica sămînță de onestitate morală a comediei? Dar acești incoruptibili nu reprezintă „sămînța de onestitate” a piesei, ci reprezintă sămînța cea mai abjectă a timpului, o sterilizare a principiului nec plus ultra, filosofice, cu alte cuvinte, fațada cea mai onerabilă pentru a ascunde indiferența cea mai de săvârșită față de scopul asflat, dovadă că pe Iordache îl lasă la o parte cu ușurință în totul ostilității, preocupată exclusiv să joace pînă la moarte cartea incoruptibilității și nici de o încercare de întrebare practică a acestei incoruptibilități. Ei joacă această carte, și-au ales această impostură, așa cum și-a ales Camelia clișeuul femeii fatale iar Silvia pe acel al femeii duioase. Nici ei nu reprezintă incoruptibilitatea, după cum nici Silvia nu reprezintă duioșia. Trebuie să fim foarte atenți la aceste nuanțe deoarece aici se produce înlocuirea unui adevăr, de pildă înlocuirea duioșiei cu principiul duioșiei, care nu are în mod obligatoriu o acoperire reală. Poate să aibă, dar nu are întotdeauna. În cazul Silviei, al Cameliei, al lui Iordache, lucrul e mai lesne de observat întrucât aceste personaje operează ele însele în fața noastră substituție, declară deschis falsul, își compun cu sinceritate masca pentru care au optat. În cazul „incoruptibililor” e mai greu, însuși specificul lor nu le dă voie să se comită în public cu inadvertențe de tipul Cameliei: „Fii deșteptă, copilo, nu te lăsa prins în mrejele întinerului — mi-am spus în clipa mele de meditație. Nu fi proastă, Camelia, adoră absolutul! Absolutul are căutare. Și așa, am transformat un dar al naturii într-o metodă...” Nu, „incoruptibili” care știu să-și joace rolul pînă la capăt se ucid între ei din intranzigent dar tocmai pentru că niciunul, cunoscîndu-se pe sine, nu poate crede în autenticitatea celuiălalt. Toate eforturile pe care le face pentru a se deosebi unul de altul eșuează (iubesc aceiași floare, preferă același filozof etc.), amîndoi reproduc un clișeu și clișeu e tocmai lipsa de personalitate, de sinceritate, de originalitate și, în raport cu viața, de eficacitate. Autorul ne viră de-a dreptul degetul în ochi, arătându-ne că incoruptibilitatea unuia din cei doi rezultă din reprofierea unei „lichele întirziate”, cu alte cuvinte, același capital piasat într-o nouă afacere, tocmai pentru a ne demonstra că nu e nici o deosebire calitativă între cele două incoruptibilități care, verificate în practică, dau același rezultat.

Teodor Mazilu nu-și propune să satirizeze pur și simplu tipuri și moravuri, pentru că în acest caz ar rămîne la lichele, ipocriți, fătarnici, delapidatori și afațerși de tot felul. Incoruptibilul ca atare nu e un tip satirizabil, după cum sublimul, absolutul și idealul nu sînt principii asupra cărora să se exercite derizivitatea noastră. Dar principiile care despart oamenii în „lichele” și „incoruptibili”, pot și trebuie să fie și ele verificate: nu pentru a le discredită sau a le declara inoperante face Mazilu acest lucru, ci tocmai pentru a le întări cu o nouă autoritate, adevărată. Autoritatea pe care le-o dă numai eficacitatea practică, legătura binefăcătoare cu realitatea, singura care poate păstra înalterate autenticitatea, vigoarea și eficacitatea unui principiu. Fără acest contact viu, cel mai bun principiu se poate transforma în contrariul său, într-o abstracție rigidă care sufocă în loc să libereze existența omească. Prost aplicat un principiu excelent cum este acela al incoruptibilității, devine fanatism și orgoliu intolerant (dovadă că lumea e prea mică pentru doi incoruptibili de acest fel) în loc să dea o intranzigentă reală, omească și simpatică. De aceea Teodor Mazilu este foarte atent la aplicarea în practică a principiilor declarate. Nu numai pentru a surprinde personajul în contradicție cu el însuși, una spune, alta face, (efect comic cunoscut) ci pentru a descoperi momentele în care și principiul devine contrariul său, se osifică, se transformă într-un clișeu, într-o poză, o pură fațadă, un refugiu comod. Legea minimului efort face multe victime. Omul — și cînd spun omul mă gîndesc întotdeauna la ființa socială care e omul și ale cărui calități și defecte sînt de natură socială — în nevoia sa de ordine și de ierarhie a valorilor e foarte receptiv la propunerile de sistematizare a vieții cotidiene pe care le reprezintă principiile, morală, preceptele filozofice, dar foarte puțin dispus să depună un efort maxim pentru a le aplica în spirit creator. De aceea, foarte ușor le deviază sensul sau le înlocuiește pur și simplu cu imitațiile mai puțin exigente: tiparele, prejudecățile, clișeele, și locurile comune, cărora o largă recunoaștere le dă un prestigiu greu de pus la îndoială. Toate acestea scutesc de un efort personal în reconsiderarea problemelor existenței, efort care ne-ar putea face să ajungem, vorba lui Iordache la cine știe ce adîncimi, fără să vrem. Frica de realitate, de înfruntarea curajoasă, și responsabilită realității, tema de a gîndi cu propriul cap, de a simți

principiul care tinde să tiranizeze existența noastră — este corcetat de Mazilu cu atenție și prudență. În acest sens, autorul nu eză să supună discuției propriile sale arme, de pildă, ironia. Cineva susținea că Mazilu e „ironist prin esență”. Dar cum o să fie Mazilu ironist „prin esență”, cînd el nu respectă decît o singură exigență: aceea de a evita să devină scutit oricărei exigențe? Obligația de a fi ironic, meru și oricînd ironic, este o eroare tot atît de gravă ca oricare alt clișeu care te face să treci pe lângă realitate din vanitatea afirmării necondiționate a unui principiu. Mazilu poate să fie ironic dar, fii atenți, vîră, la înțelesul întrebării pe care Camelia i-o pune de câteva ori lui Iordache: „Ai avut un zîmbet ironic? Căvea mea nu e atît de neinteligent cum vîi închipuiri, ca știe că și cea mai reaștină ironie, poate fi devadă de mîrgînire și infatuare. Adevărata inteligență, cum spune și Mazilu, este însăși viața. Adevărata inteligență izvorăște din viață și nu o părăsește nici o clipă pentru speculații fără suport real. Oamenii care înțeleg acest lucru sezează însăși esența vieții, trăiesc în inteligență și dau existenței lor profîndime și gîndiri autentică, în loc să fie lipsiți de deșteptăciunea și de gîndirea logică (a căror satiră face voluptatea lui Mazilu, pentru că gîndirea logică, deși o ia înaintea gîndirii adevărate, nu ajunge prea departe). Marx însuși nu rîvea o soartă mai fericită pentru om decît aceea care ar face să se confunde „comunismul cu naturalismul”, conștiința cea mai înaltă cu existența cea mai liberă, cea mai rațională organizare socială cu cea mai ferească bucurie de a exista, perfecțiunea însumind, prin urmare, o gîndire care nu încetează să libereze deplin omul natural și o euforie vitală care se produce pe baza unei înțelegeri reale, superioare a propriei noastre existențe. Mazilu se bate tocmai pentru această existență autentică, o viață autentică, oricît de subtilă și oricît de plăcută ar fi ea la prima vedere.

Nuam în lumina acestor „filozofii a existenței” (sic) piesa lui Mazilu, **Acești nebuni fătarnici** (sic) o coerență (care a scăpat pînă acum cronicarilor) și depășește contradicțiile „insuportabile”. Nuam în această lumină epizoadele capăt un fel de metaforă a înțelesului. Acțiunea (contestată) a piesei devine uimitor de clară. Frica de realitate determină personajele să apeleze la clișee (Iordache, Camelia, Silvia își aleg delibarat personajul pe care vor să-l joace) dar cînd aceste clișee se ciocnesc de realitate se ridică foarte amenințător problema fisului: „Domnilor și doamnelor! Nu e vorba de metaforă! S-au făcut și s-au făcut în viața reală, în civilitatea voastră, aveți de-a „dosare” în toată puterea cuvîntului...” Care credeți că e reacția acestor indivizi care evidenta, vorba lui Iordache, absolut orice dar nu adevăr? Credeți cumva că-și spun, ia, să ne băgăm mințile în cap și să vedem cum stau lucrurile? Nicidecum, se refugiază în absolut. De neajunsurile vieții, se scutesc prin clișeele idealelor, care devin, în exaltarea lor eronată, realizarea tuturor dorințelor neimplinite în această lume nedreaptă. Mîncîncă fără să muncască, obțin cu ușurință cele mai frumoase femei etc. Acest paradis pe care Radu Popescu îl numește „noțiune și configurație absolut incerte” e pur și simplu traducerea în practică a paradigmei în care credeți că stă viața sîracă, simplă și bîcnică de dorințe minore a lui Iordache. Iată, zice Mazilu, dacă s-ar realiza idealul mult dorit, așa ar arăta. E deci absolutul lui Iordache, nu al lui Platon. Realizarea tuturor dorințelor cu care Mazilu se amuză să-l blagoslovescă pe neobișnuit să erol, îl dezamăgește însă profund, pentru că în fața și pînă la concursul celor doi „incoruptibili” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătăcește ajungînd exact unde vrea. Acest personaj îl ucid pe Iordache și pune mîna pe banii „incoruptibililor” (care se ucid unul pe altul uînd să pedepsească tocmai corupția) ajung din nou la Iordache. Dar, deodată, lovitură de teatru! Apare „omul cu capul în nori”, cel mai aerian, mai distrat, mai idealist personaj al piesei, care întotdeauna se rătă

salvatore quasimodo

Poeme

Insula lui Ulisse

Oprită e vocea antică.
Aud rezonanțe efemere,
uitare de noapte plină
în apa instelată.

Din focul ceresc
se naște insula lui Ulisse.
Lente fluvii duc arbori și ceruri
în bubuitul de maluri lunare.

Albnele, iubito, ne aduc aurul :
timp al mutațiilor, secret,

Culoare de ploaie și de fier

Ziceai : moarte, tăcere, singurătate ;
ca dragoste, viață. Cuvinte
ale provizoriilor noastre imaginii.
Și vântul s-a ridicat ușor în fiecare
dimineață
și timpul de culoarea ploii și a fierului
a trecut peste pietre,
peste zumzetul nostru închis, de
blestemați.

Încă e departe adevărul.
Și spune-mi, om zădărit pe cruce,
și tu cel cu mâini îngroșate de sînge,
cum le voi răspunde celor ce întreabă ?

Acum, acum : înainte ca altă tăcere
să intre în ochi, înainte ca alt vînt
să se ridice și altă rugină să-nflorească.

Iarna veche

Dorință de mîinile tale limpezi
în penumbra flăcării ;
miroseau a stejar și trandafiri ;
a moarte. Iarnă veche.

Păsările căutau meiul
și grabnic erau de zăpadă ;
asemenea lor — cuvintele.

Puțin soare, un nimb de înger,
și apoi ceața ; și arborii,
și noi făcuși din aer dimineața.

Elegie

Rece mesageră a nopții,
te-ai reîntors limpede la balcoanele
caselor distruse, să luminezi
mormintele neștiute, resturile părăsite
ale pămîntului fumegînd. Aici se
odihnește
visul nostru. Și solitară te întorci
spre nord, unde orice lucru fuge
fără lumină la moarte, și tu rezști.

Imitație a bucuriei

Acolo unde arborii fac să pară
mai părăsită încă seara,
cît de leneș
a pierit ultimul tău pas,
cînd abia se ivește floarea
pe tei și-n soarta ei se îndrîjește.

O rațiune cauți sentimentelor,
încerci tăcerea în viața ta.
O altă soartă îmi dezvăluie
timpul oglîndit. Mă îndurerează
ca moartea, frumusețea acum
fulgerătoare în alte chipuri.
Am pierdut tot ce-i inocent,
chiar și-n acest glas, supraviețuitor
spre a imita bucuria.

Zăpadă

Coboară seara : ne lăsași iar
o imagini dragi ale pămîntului, arbori,
animale, bieți oameni închiși
în mantalele de soldați, mame
cu pîntecul uscat de lacrimi.

Și zăpada ne luminează din poiene
ca luna. Oh, acești morși. Bateți
în frunte, bateți pînă la inimă.
Să urle măcar cineva în tăcere,
în acest cerc alb de îngropați.

Refugiu de păsări nocturne

Sus e un pin răsucit ;
stă și ascultă cu încordare abisul,
cu tulpina încovoiată în arc.

Refugiu de păsări nocturne,
în ora cea mai înaltă răsună
de o batere de aripi repezi.

Și inima mea are un cuib al ei
suspendat în întuneric, un glas ;
stă și ea în ascultare, noaptea.

Se-auzeau cum trec anotimpuri de aer

Ambiguu ris îți tăia gura
dîndu-mi deplină suferință,
un ecou de mature neliniști
reînverzea scriind în carne
semne obscure de bucurie.

Se-auzeau cum trec anotimpuri de aer,
nudități matinale
labile raze izbîndu-se.

Alt soare, din care mi-a venit
această greutate de a-mi vorbi tăcut.

Ținut

Noapte, senine umbre,
leagăn de aer
mă ajunge vîntul cînd te străbat cu
ochiul,
marea cu el, miros al pămîntului
unde cîntă la mal neamul meu
cu vele, cu plase,
cu copii treji înainte de zori.

Munți uscați, cîmpii de iarbă înainte
așteptînd cîrezi și turme,
în mine-i boala voastră și mă sapă.

Se-aude iar marea

De mai multe nopți se-aude iar marea
ușoară, în sus și-n jos, de-a lungul
nisipurilor netede.
Ecou al unui glas închis în minte
care suie încet din timp ; și totodată
această
plîngere neconținută de pescăruși :

poate
de păsări în turnuri, pe care aprilie
le împinge către cîmpie. Și-mi ești
aproape tu cu acel glas ;
și eu aș vrea să vină și la tine,
acum, din mine un ecou al memoriei,
ca acel murmur întunecat al mării.

Zi după zi

Zi după zi : cuvinte blestemate și
singele
și aurul. Vă recunosc, semeni ai mei,
o monștri
ai pămîntului. La mușcătura voastră
a căzut
mila și crucea nobilă ne-a lăsat.
Și nu mă mai pot întoarce în raiul meu.
Vom ridica morminte în fărîm de mare,
pe cîmpurile sfîrtecate,
dar niciunul din acele sarcofaje ce-i
înseamnă pe erol.
Cu noi moartea s-a jucat de multe ori ;
se-auzea în aer o zbatere monotonă
de frunze,
cum prin pîrloagă cînd bate scirocco
lișița de baltă se ridică pe ceață

Ulița

Mă recheamă cîteodată vocea ta,
și nu știu ce ape și ceruri
în mine se trezesc ;
o plasă de soare ce se deșiră
pe zidurile tale ce erau seara
o legănare de lămpi
din prăvăliile tîrziu
plîne de vînt și de tristețe.

Alt timp ; un război bătea în curte
și se-auzea noaptea un plîns
de căței și copii.

Ulița : o crude case
ce se cheamă încet,
și nu știu ce e teama
de-a rămîne singure în întuneric.

Aproape un madrigal

Floarea soarelui se-nclină spre apus
și ziua cade acum în al său
ochi în ruină și aerul verii
se îndesește și se-ndoaie frunzele
și fumul
șantierelor. Se-ndepărtează cu trecere
uscată de nori și vacarm de fulgere
acest ultim joc al cerului. Și-acum,
ca de ani mulți, iubito, ne oprește
schimbarea
arborilor strînși în ocolul
Navelor. Dar e mereu ziua noastră
și mereu acel soare ce pleacă
cu firul razei sale tandre.

Nu mai am amintiri, nu vreau
să-mi amintesc ;
memoria se ridică din moarte,
viața e fără sfîrșit. Orice zi
e a noastră. Una se va opri
pe totdeauna,
și tu cu mine, cînd ne va părea tîrziu.
Aici pe parapetul canalului,
cu picioarele
legănîndu-se, asemenea copiilor,
privim apa, întîile crengi înăuntrul
culorii sale verzi ce se întunecă.
Iar omul ce în tăcere se apropie
nu ascunde cușitul în mîini,
ci o floare de mușcată.

Și haina ta e albă

Cu capul înclinat mă privești
și haina ta e albă,
și un sîn se ivește abia din dantele
desfăcută pe umărul stîng.

Mă învinge lumina : tremură
și-ți atinge brațele goale.

Te revăd. Cuvinte
aveai închise și iuși,
ce puneau inimă
în povara unei vieți
pe care-o știam de circ.

Se scufundă drumul
pe unde cobora vîntul
în anumite nopți de martie,
și ne deștepta neștiuți
ca întîia oară.

Cai de lună și de vulcani

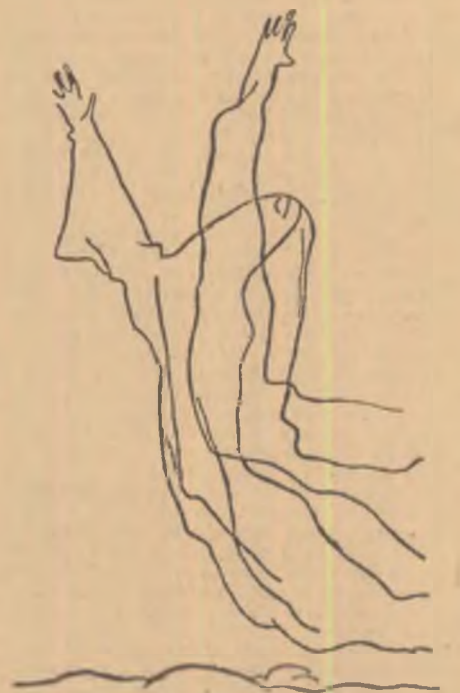
fiicei.

Insule unde-am locuit
verzi pe mări imobile.

De alge arse, de fosile marine
plajele pe care aleargă în dragoste
cai de lună și de vulcani.

În timpul surpărilor,
frunzele, cocorii asaltează văzduhul ;
în lumina aluviunii strălucesc
cerurile dense deschise stelelor ;

porumbeii zboară
de pe umerii goi ai copiilor.

Aici se sfîrșește pămîntul :
cu trudă și cu sînge
îmi durez o temniță

Pentru tine va trebui să mă arunc
la picioarele celor puternici,
să-mi îndulcesc inima de prădător.

Dar alungat de oameni,
în fulgerul de lumină zac încă,
copil cu mîinile deschise,
pe țărîmul de arbori și fluvii.

Aici închisoarea din stîncă,
portocalul grec
fecund pentru nunțile zeilor.

În lumina cerurilor

Din bălți se înalță nori fiercîți ;
se va termina și focul aerului
în inima oprită.

Scumpă tinerețe : e tîrziu.
Dar poți iubi tot ce e pe pămînt
în lumina cerurilor în întunericul
vîntului ;

și, sub orice chip, femeta
ce mi-a venit (și nu-i mult timp
de-atunci),
în risul căreia mă oglîndesc,
care iubire chema, cu tînăra ei sănătate.

Atît de singur, numere ale pierdutei
bogății

îmi povesteam, și zile,
și, strălucitoare în dusele nimburi
ape de păduri și ierbi.

În insula moartă,
părăsit de orice inimă
care-mi auzea glasul,
zidit pot rămîne.

În românește de
ILIE CONSTANTIN

Desene de EUGEN DRAGUȚESCU

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef : Ștefan Bănulescu
Redactori șefi adjuncți
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,
Adrian Păunescu
Secretar general de redacție :
Constantin Toiu

L

REDACȚIA :

București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon : 11 51 54 ; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA :

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18 33 99

ABONAMENTELE :

3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEI”

Prezentarea grafică : Mircea Popescu

Paginător : Nicolae Ion